

DIPLOMADOLGOZAT

Mezei Bálint László

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
mesterképzési szak

Kortárs emlékhely Pozsonyligetfalun

Kortárs emlékhely tervezése a Pozsonyligetfalun 1944-48 között
megtörtént népiirtás áldozatainak

Belső konzulens: Karlócai Dr. Bakay Eszter
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet
Kert- és Szabadtértervezési
Tanszék

Külső konzulens:

Készítette: Mezei Bálint László

Budapest

2023

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. Fogalommagyarázat	4
3. Történeti áttekintés	8
3.1 A ligetfalui események	8
3.2 Ligetfalu története (településszerkezeti szempontból)	14
4. A kortárs emlékhelyek és azok tervezési szempontjai	16
4.1 Példaként tárgyalható emlékhelyek	18
4.1.1 Hasonló események emlékhelyei	18
4.1.1.1 A szabadkai emlékhely	18
4.1.1.2 A szolyvai emlékpark	20
4.1.1.3 A köröstárkányi emlékmű	21
4.1.1.4 A přerovi emlékhely	22
4.1.2 Kortárs emlékművek/emlékhelyek	23
4.1.2.1 A muhi csata emlékhelye	23
4.1.2.2 A berlini Holokauszt-emlékmű	25
4.1.2.3 A vietnámi veteránok emlékműve	26
4.1.2.4 Al-Nakba emlékpark (koncepció)	28
5. A tervezési terület ismertetése	29
5.1 Elhelyezkedés	29
5.2 Kataszteri adatok	29
5.3 Földhasználat	30
5.4 Szabályozás	30
5.5 Közművek	30
5.6 Megközelíthetőség	31
5.7 Talaj-, terep- és vízviszonyok	31
5.8 Épített elemek	32
5.9 Meglévő növényzet	33
5.10 Konfliktusok	34
6. A tervezési terület települési kapcsolatai	35
7. Kapcsolódó jogszabályok	37
7.1 Építési törvény	38
7.2 Területrendezési és szabályozási tervek	38
7.3 Természetvédelmi törvény	39

7.4 Műemlékvédelmi törvény	39
7.5 Fapótlás	41
8. A tervezett koncepció	41
9. Kiviteli műszaki leírás	52
9.1 Tervlapjegyzék:	52
9.2 Bontás:	53
9.3 Favédelem, fakivágás:	54
9.4 Tereprendezés:	54
9.5 Vízelvezetés:	55
9.6 Burkolatok:	55
9.7 Zöldfelületi arány:	55
9.8 Egyedi épített elemek:	56
9.9 Utcabútorok:	58
9.10 Tervezett új emlékmű a földmű belsejében:	59
9.11 Növénykiültetés:	59
9.12 Fenntartás:	64
9.13 Látványtervek:	66
10. Összegzés	69
11. Forrásjegyzék.....	71
12. Ábrajegyzék	78
13. Mellékletek	80

1. Bevezetés

Történelmünk tele van olyan eseményekkel, melyre valamilyen formában emlékezni akarunk, emlékeznünk kell. Gyakoribb az, hogy olyan eseményeknek állítunk emléket, melyek pozitív megítéléssel bírnak a nagyközönség szemében, a negatívoknak pedig előfordul, hogy nyomuk vész az idők során. Ezutóbbi kategóriába tartoznak az 1944-48 között Pozsonyligetfalunál és Csehszlovákia szerte megtörtént etnikai tisztogatások is. A második világháború során történt népirtásokról szinte mindenki tud, azonban a háború végén és azután történelekről már annál kevesebben tudnak. A más országokban élő német és esetenként magyar etnikumhoz tartozókra a háború után, főleg a későbbi keleti blokk országaiban, ugyanaz a sors várt, mint amit a náciizmus eszméi szántak a zsidóság számára. Az nemzeti hovatartozáson alapuló megkülönböztetések gyakran fajultak erőszakos cselekedetekbe, ahogy arról a későbbiekben még beszélni fogok, egyenesen népirtásokba. Napjainkban ezen eseményeknek ugyan olyan fontos, hogy emléket állítsunk, mint a dicsőséges múltnak, és erre többször is kiemelkedő példák születtek, mint a berlini Holokauszt emlékmű, vagy a szolyvai emlékpark, azonban az egykori Csehszlovákia területén ez még nem történt meg, sőt, esetenként az ellenkezője, az elfeledésre való törekvés figyelhető meg. Ennek elkerülése érdekében vágtam bele diplomadolgozatom során Pozsonyligetfalu mellett egy olyan emlékhely tervezésébe, mely az ebben az időszakban a településen és Csehszlovákia szerte etnikai okokból szörnyűségeket elszenvedett német, magyar és más népcsoportokhoz tartozó áldozatoknak állít emléket, és ezzel együtt felhívja a figyelmet arra, hogy miért is fontos az ilyen eseményekről megemlékeznünk.

2. Fogalommagyarázat

A diplomadolgozatom elkészítése során számos fogalom kerül alkalmazásra, melyek általánosságban valamilyen szintű magyarázatot igényelnek. Ennek oka az is, hogy az általam tervezett objektum történeti háttére miatt sokszor kell olyan kifejezéseket is alkalmaznom, melyek nem a tájépitészet, hanem a harcászat vagy a hadtörténelem szótárából származnak. Emellett esetenként az adott fogalomra nem létezik hivatalos definíció, így vagy saját magam próbáltam körbeírni az adott kifejezést, vagy mások által megfogalmazott, általam megfelelőnek tekintett nem hivatalos definíciókat használtam.

Állharckocsi: (angolul: dummy tank) anyagát tekintve változatos építmény, melynek célja páncélozott járművek látványának, esetleg „viselkedésének” imitálása kiképzési (célpont) vagy megtévesztési (ellenséges erőkkel szemben) céllal.¹

1. ábra: Brit katonák egy felfújható M4 Sherman állharckocsival feltehetőleg 1944-ben (Forrás: URL-23)

Alternatív gyepgazdálkodás: Olyan innovatív zöldfelület gazdálkodási módszer, mely költséghatékonysága mellett az ökológiai szempontok érvényesülését is biztosítja.²

Beneš-dekrétumok: Edvard Beneš csehszlovák politikus, Csehszlovákia második elnökének 1945-ben megfogalmazott nézetei, melyeket törvényként alkalmazva az országban élő etnikumok teljes jogfosztását vitték véghez.³

Bunker: ásott óvóhely, lőállás, illetve betonból épült földbe süllyesztett erődítmény, fedezék.⁴

Cseh sündisznó: A II világháború időszakában alkalmazott, 3 darab acél gerendából össze hegesztett harckocsiakadály. Előnye, hogy felborítása esetén ugyan olyan hatékony marad. Nevét alakjáról és első alkalmazási helyszínéről (Csehszlovákia cseh-német határszakasza) kapta.⁵

2. ábra: Cseh sündisznó Pas de Calais megyében (Franciaország), 1944 (Forrás: URL-29)

Emlékmű: Nagyobb szabású építészeti vagy képzőművészeti alkotás, amely valamely eseményre vagy személyre emlékeztet, ezek emlékét örökíti meg.⁶

Emlékoszlop: Rendszerint kőből faragott oszlop, valamely jelentős esemény vagy személy emlékének megörökítésére.⁶

Emléktábla: Főleg házon, falon elhelyezett, felirattal vagy domborműves ábrázolással vagy mindkettővel ellátott kő- vagy érc tábla, amely rendszerint a megjelölt helyel

¹ URL-3

² Szabó – Doma-Tarcsányi – Nádasy, 2017, P. 337-338

³ Udvardy, 2022, P. 552-553

⁴ Márkó, 1994, P. 148

⁵ URL-28

⁶ MTA Nyelvtudományi Intézet, 1979, P. 380

vonatkozásban levő eseményt, illetve valamikor ott élő, működő, ott tartózkodó kiváló személy képmását vagy életének valamely mozzanatát örökíti meg.⁶

Felület: Két irányban (szélesség és hosszúság) jelentős kiterjedésű forma. A tájépítészetben érvényesülhet vízszintesen (alapsík) és függőlegesen (háttérnövényzet).⁷

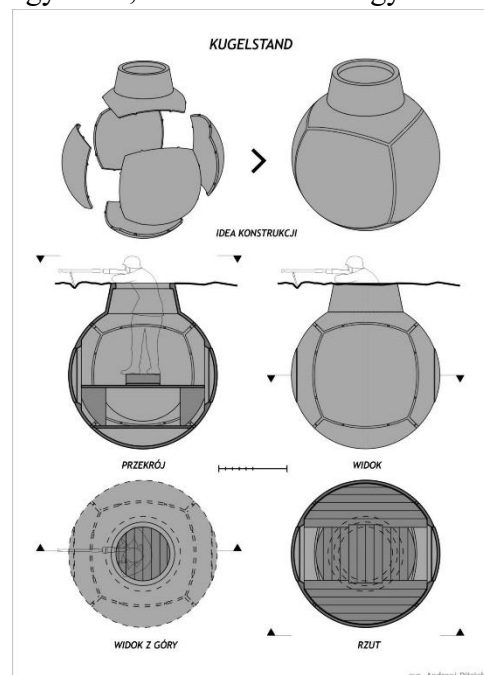
Géppuskafészek: (angolul: machine gun nest) A bunkernél kisebb, de kialakításában sokszor hasonló, általában egy géppuskával és annak kezelő személyzetével ellátott védmű.

Hadtörténeti emlékmű: Olyan emlékmű, mely 1711 (ezen időponttól számít az adott emlék hadtörténeti örökségnek) utáni harcászati eseménynek, harcászattal kapcsolatos személy(ek)nek, esetleg harcászati technikának állít emléket.

Hadtörténeti örökség: 1711 utáni hadszíntér, csatater, védelmi létesítmény, egyéb katonai objektum vagy hadi emlék, különösen harci repülőgép, kerek vagy lánctalpas harcjármű és egyéb katonai fegyverrendszerek, fegyverek, felszerelés és egyenruha elemei, továbbá azok együttese (a továbbiakban együtt: hadtörténeti örökségi elem).⁸

Kugelstand: A németek által a II. világháború vége felé használt előregyártott, gömb alakú géppuskafészek.⁹

Népiirtás: (genocídium) Valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése céljából a csoport tagjait megölik, a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelmét okoznak, a csoportot olyan életfeltételek közé kényszerítik, amelyek azt vagy annak egyes tagjait pusztulással fenyegetik, olyan intézkedést tesznek, amelynek célja a csoporton belül a születések meggátolása, a csoporthoz tartozó gyermekeket más csoportba elhurcolják.¹⁰

3. ábra: Kugelstand géppuskafészek szerkezete és metszete (Forrás: URL-24)

⁷ Ormos, 1967, P. 141-142

⁸ 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

⁹ URL-22

¹⁰ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Más megfogalmazásban: „A népirtás vagy genocídium bizonyos bűncselekményeknek valamely nemzeti, etnikai vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítésének szándékával történő elkövetését jelenti. Lehet szervezett, nagyszámú gyilkosság vagy az arra tett kísérlet, súlyos testi vagy mentális sérülés okozása, a csoport olyan életfeltételek közé kényszerítése, ami alkalmas a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisítésére (például mesterséges éhínség, halálra dolgoztatás), vagy olyan intézkedések, amelyek célja a csoporton belüli szünetések meggátolása (biológiai genocídium), valamint a gyermekek erőszakkal áthelyezése a csoportból egy másik csoportba. Minden népirtás, genocídium tömeggyilkosság.”¹¹

Páncéltörő fal: Könyvtári definíciója nincs a kifejezésnek, olyan betonfalas géppuska fészek, ahol golyószóró helyett páncéltörő fegyverzet kapott helyet.

Pont: Geometriai értelemben kiterjedés nélküli forma, tájépítészeti értelemben azonban pontszerűen viselkedő objektumokról beszélhetünk. Olyan kerti elem, mely önállóan helyezkedik el a térben.¹²

Sárkányfogak: (angolul: dragon's teeth) Négyzetes, vagy háromszög alapú vasalt betonból készült gúla vagy kör alapú kúp elemek, melyeket erődítés céljára alkalmaztak a II. világháborúban, elsősorban páncélozott járművek és gépesített gyalogság ellen. Ezen erődítmények célja az ellenfél tereleése úgynevezett halálzónákba, ahol a védők taktikai előnye biztosított.¹³

4. ábra: Sárkányfog mező a német Siegfried vonal mentén, 1945-ben (Forrás: URL-25)

5. ábra: Tankárok, benne elakadt szovjet BT-7 könnyű harcocsival, 1941 (Forrás: URL-26)

¹¹ Udvardy, 2022, P. 7

¹² Ormos, 1967, P. 138-139.

¹³ URL-1

második világháború során alkalmazták, legtöbbször más hasonló jellegű (pl.: sárkányfogak) erődítésekkel együtt.¹⁴

Védmű: A saját vagy mások védelmére szolgáló műtárgy; védelméül szolgáló erődítmény.¹⁵

Vonal: Geometriai értelemben egydimenziós (csak egy irányban van jelentős kiterjedése) forma. Lehet lineáris vagy íves vezetésű, melyeknek más-más pszichikai hatása van az emberre nézve. A tájépítészetben az egymást szorosan követő elemeket is vonalként értelmezzük.¹⁶

3. Történeti áttekintés

3.1 A ligetfalui események

Ahogy szokták mondani, minden valaminek a végével kezdődik, ez a mi esetünkben sincsen másképp. Történetünk az I. világháború, pontosabban az azt követő Trianoni békeszerződés által az Osztrák-Magyar Monarchia végével kezdődik. Az ekkor kialakuló egyik új „nemzetállam” nem más volt, mint Csehszlovákia. Azért használom idézőjelekben a nemzetállam kifejezést, mert ugyan a koncepció lényege egy tisztán csehek és szlovákok által lakott ország létrehozása volt, de a cseh területeken a lakosság jelentős számban állt németekből, a szlovák területen (főleg Felvidéken) pedig magyarokból.¹⁷ A békediktátum értelmében 1919. augusztus 14.-től Pozsony és annak térsége, az akkor még külön településnek számító Pozsonyligetfalu (német nevén Engerau) az újonnan létrejövő Csehszlovákia részévé vált.¹⁸ A háború előtt még elsősorban német és magyar lakta terület lakossága a 30-as évekre jelentősen átalakul a nagy számban beköltöző cseh és szlovák etnikum miatt. 1938 őszén a cseheket kitelepítik a térségből, akik helyére további szlovákok kerülnek, így az etnikai arányuk Pozsonyban 1940-re már 50 százalékra nő.¹⁹ A 30-as években további két jelentős dolog történik a történetünk szempontjából. Az egyik, hogy az 1930-as években, főleg annak közepén, kiépül az az erődrendszer Pozsonyligetfalu körül, mely a későbbiekben szorosan fog kapcsolódni a történetünkhöz.²⁰ A másik jelentős esemény, hogy 1938. október 10.-vel Ligetfalu ismét nemzetiséget vált, ezúttal a Harmadik

¹⁴ URL-4

¹⁵ URL-2

¹⁶ Ormos, 1967, P. 139-140.

¹⁷ Udvardy, 2022, P. 123-129

¹⁸ Udvardy, 2022, P. 14, 55

¹⁹ Udvardy, 2022, P. 72-73

²⁰ Az erődöknél található információs táblák adatai szerint.

Birodalomhoz kerülve.²¹ Ebben az időszakban Ligetfalun csak a német nyelv és kultúra számított elfogadottnak.²² Miután Csehországot a Hitleri Németországhoz csatolják 1938-ban, Szlovákia a háború végéig önállósul. Ebben az időszakban a hírhedt Tiso-féle rezsim egy nemzetiszocialista államszervezetet épít ki német segítséggel, melynek állami működése megszólalásig hasonlít a Harmadik Birodaloméra, Szlovákia szélsőjobboldali mintaállamává válik.²³ Kicsit visszaugorva még fontos megjegyezni, hogy a Tiso rezsim előtt, 1935-től 1938. október 5.-ig Edvard Beneš volt Csehszlovákia elnöke. Ő a háború alatt emigrált Londonba, majd Moszkvába, végül 1945-ben tért vissza szülőföldjére.²⁴ Személye kulcsfontosságú lesz a későbbiekben.

A II. világháború alatt a Tiso-féle Szlovákiában mindennaposak voltak az etnikumokkal (nem csak a német, magyar és zsidó, de a csehhez szemben is) szemben elkövetett atrocitások. Ennek eszköze a Hlinka-gárda nevű félkatonai szervezet volt, mely működésében és jellegében az SS-hez hasonlított.²⁵ A helyzet még rosszabbá vált, miután 1944. augusztus 29.-én, a románok szovjet oldalra átállását követően, katonai forradalom robbant ki, aminek következtében a még németbarát területeken a Harmadik Birodalom erőszakos hatalomátvételt hajtott végre. Innentől a szovjetbarát területeken megindultak az első komolyabb etnikai tisztogatások, ekkor még elsősorban a németek ellen.²⁶ Természetesen a Duna túlsó partján sem volt jobb a helyzet. 1944 december 12.-én egy nagyobb zsidó munkaszolgálatos csapat érkezik Ligetfalura, akiknek az elhelyezését egy barakktáborban valósítják meg.²⁷ Ez a tábor a későbbiekben szintén fontos szerephez jut. 1945-ben a visszavonulás során a németek minden fogjot kivégeznek, aki hosszútávon nem képes tartani a lépést. Tömegsírjaik a ligetfalui temetőben és a Duna partján kerülnek kiásásra.²⁸ További fontos részlet, hogy 1945. januárjában egy 16 év körüli fiatal magyarokból álló csoport halad át Pozsonyon. Ők azok a leventekorú fiatal magyar fiúk voltak, akiket Szálasi vezényelt ki Németországba Hitler kérésére. Sokan közülük Drezda

²¹ Udvardy, 2022, P. 15

²² Udvardy, 2022, P. 91-99

²³ Udvardy, 2022, P. 79-90

²⁴ Udvardy, 2022, P. 552-553

²⁵ Udvardy, 2022, P. 79-90

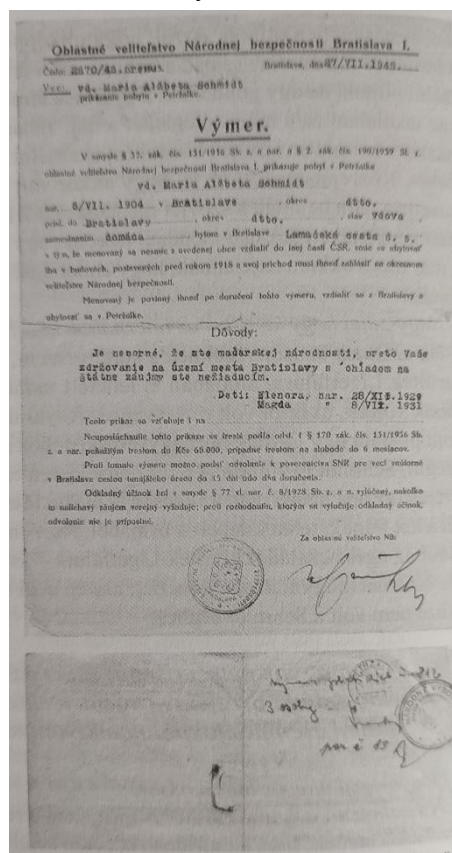
²⁶ Udvardy, 2022, P. 114-119

²⁷ Udvardy, 2022, P. 16

²⁸ Udvardy, 2022, P. 97-99

térségében végeztek kisegítő munkát a háború végéig.²⁹ Ligetfalut, illetve Pozsonyt végül 1945. április 4.-én veszik be a szovjet csapatok, aránylag gyenge harcokat követően.³⁰

1945-ben Szlovákiában ideiglenes kormány működik Kassán. Pozsony bevételét követően, április 5.-én hirdeti ki a Kassai Kormányprogramot. Ebben kijelentik a magyar etnikum teljes jogfosztását, melynek során az állampolgárságtól is megfosztják azokat, akik nem küzdöttek aktívan a felszabadításért.³¹ Ez csupán a kezdete annak az eseménysorozatnak, melyek során a pozsonyligetfalui események is megtörténtek. Természetes ezek nem csak a magyarok részéről jelentettek gondot. Alig 3 nappal később, április 8.-án megkezdődik a Pozsony környéki német lakosság Ligetfalura, az egykor a németek által létesített zsidó munkatáborba, majd május 3.-tól egy újonnan létesített ligetfalui táborba és a pozsonyi lőszergyárba (szintén háborús gyűjtőtábor volt) a magyarok internálása is megindul. Ezekben a táborokban a fogvatartottak a létminimum alatt éltek. A magyarok esetében, akiket közvetlenül Ligetfalura

6. ábra: Výmer (Forrás: Udvardy, 2022, P. 164.)

telepítettek, csak az 1918. előtt épült házakba engedték beköltözni. Május 5.-re Pozsony magyar lakosságának 90 %-át Ligetfalura deportálják.³² Az internálásokat a „Výmer” nevű okirat tette hitelessé melyeken elsődlegesen a kitelepítetteket, mint „nem kívánatos elemként”,³³ később mint „fasisztákként” bélyegezték meg.³⁴ Ezeket az eseményeket a korábban már említett Edvard Beneš 1945-ben megfogalmazott dekrétumai buzdították, melyeket számos beszédében, többek között az 1945. május 12.-i brünniben is megjelentek. Ezen beszédekben az etnikumokkal szemben a „vylikvidovat” kifejezést használta, mely kifejezést „megsemmisíteninek” vagy „probléma kiküszöbölésének” fordítanak.³⁵ A

²⁹ Dunajszky, 2017, P. 306

³⁰ Udvardy, 2022, P. 16

³¹ Udvardy, 2022, P. 145-147

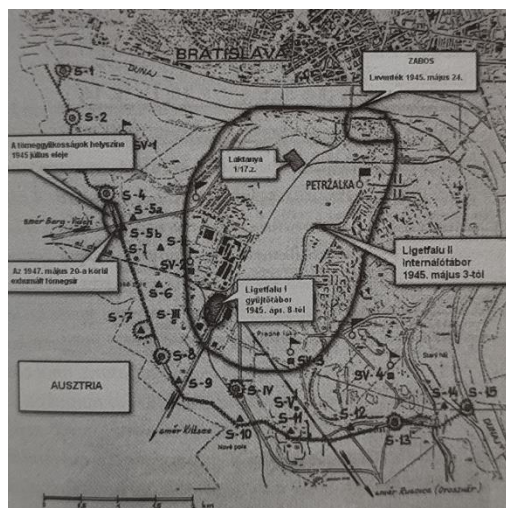
³² Udvardy, 2022, P. 143-151

³³ Udvardy, 2022, P. 163-166

³⁴ Udvardy, 2022, P. 196

³⁵ Udvardy, 2022, P. 130-132

dekrétumok lényege, hogy a két világháború között fennált I. Csehszlovák Köztársaság felbomlásáért a német és magyar etnikumot teszik felelőssé, ezáltal pedig teljes jogfosztással súlytják.³⁶ Ezen intézkedések létjogosultságát azonban több tényező is kérdőjelessé teszi. Egyrészt Beneš 1945-ben önjelölten jutott az újra alakult Csehszlovákia élére, így az általa hozott dekrétumok az akkori politikai berendezkedés értelmében nem tekinthetők legitimnek.³⁷ Másrészt a Ligetfaluban majd Csehszlovákia

7. ábra: A ligetfalui erődrendszer és gyűjtőtábor (Forrás: Udvardy, 2022, P. 143.)

szerte létrehozott gyűjtőtábor rendszer jogszabályi alapja csak hónapokkal később, 1945. júniusában jött létre, azaz az addigi kitelepítések a nemzetközi megállapodások szerint is jogtalanak minősültek.³⁸ Harmadszor a potsdami konferencia alatt csak a németek kitelepítésére vonatkozó javaslatot fogadta el az összes résztvevő, így a többi etnikummal szemben folytatott internálások másodsor is szembementek a nemzetközi megállapodásokkal.³⁹ A ligetfalui táborok lakóinak élete akkor vált a legkilátástalanabbá, mikor a tábor vezetését 1945. június 27.-én átvette a Csehszlovák hadsereg 17. gyalogezrede.⁴⁰ Érdeemes megemlíteni, hogy pár nappal korábban június 18-19.-e éjjelén ugyanez a katonai egység hajtotta végre a 267 áldozattal járó přerovi vérengzést is, ahol 267 Dobsinára hazatérő, főleg német civilt (elsősorban nőket és gyerekeket) végeztek ki a település határában található Svéd sáncokon.⁴¹ Miután az egység átvette a ligetfalui táborokat, kezdetét vették a kivégzések, melyek jelen kutatások szerint legalább 534 áldozatot követeltek. A kivégzéseket a Pozsonyligetfalu határában a harmincas években épült erődrendszerénél hajtották végre, mivel az ezekhez kapcsolódó tankárok már egy előre kész tömegsír helyeként volt használható.⁴² A korábban említett magyar leventéket szintén itt elevenítém fel, hiszen közülük 90-et szintén itt ért a halál 1945. július 17.-én.⁴³ Taubenheimből tartottak hazafelé Pozsonyon keresztül a főleg felvidéki fiatalok, akiket a

³⁶ Dunajszky, 2017, P. 305

³⁷ Udvardy, 2022, P. 123-129

³⁸ Udvardy, 2022, P. 155

³⁹ Udvardy, 2022, P. 123-129

⁴⁰ Udvardy, 2022, P. 19

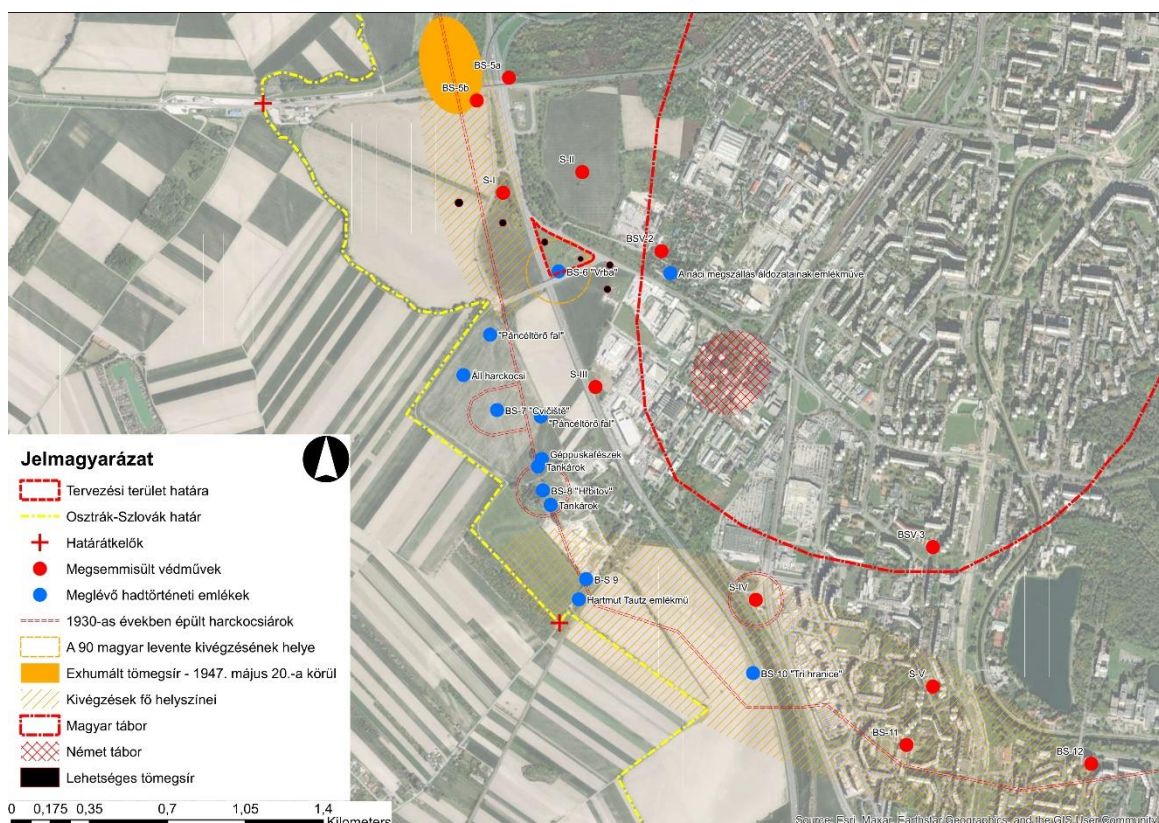
⁴¹ Udvardy, 2022, P. 301-317

⁴² Udvardy, 2022, P. 233-235

⁴³ Udvardy, 2022, P. 251-259

17. gyalogezred tartóztatott fel Ligetfalu határában. Miután megállapították, hogy magyarok, először a magyarokat fogva tartó táborba vitték őket, majd a kihallgatást és kifosztást követően a máig meglévő BS-6 kódjelű betonbunker mellett végezték ki őket. Egyes források szerint a leventék tömegsírját 1947-ben exhumálták, majd a ligetfalui temetőben jelöletlen tömegsírba helyezték őket több más kihantolt áldozattal együtt.⁴⁴ A ligetfalui táborok egészen 1947. április 24.-ig működtek, amikor is a német tábor is bezárták. A magyar tábor már 1946. augusztus 1.-én megszüntették.⁴⁵ Ezt követően már csak az 1946. februárjától működő lakosságcsere program keretein belül próbálták meg megszabadulni a nem kívánatos etnikumoktól. Ennek végeztével a reszlovakizációs programok keretein belül próbálták meg a maradék németet és magyart szlovákká változtatni, de végül az ötvenes évektől ezek is lassan alább hagytak.⁴⁶

A ligetfalui eseményekről azt hihetnénk, hogy azért történhettek meg, mert azokat teljes titokban voltak képesek elkövetni, ez azonban koránt sem így van. Már a háború után ismert volt a Csehszlovákiában az etnikumokkal szemben folytatott agresszió jelenléte.

8. ábra: A ligetfalui események (Forrás: Saját szerkesztés)

⁴⁴ Dunajszky, 2017, P. 306-307

⁴⁵ Udvardy, 2022, P. 340

⁴⁶ Udvardy, 2022, P. 404-409

Nemzetközi nyomásra többször is indultak kivizsgálások már a kezdetektől, azonban ezek rendszerint kevés eredménnyel zárultak.⁴⁷ Fordulópontot jelentett 1947-ben a Bacušan per, melynek során Ernest Bacušan holttestének keresése során akadtak rá az első ligetfalui tömegsírra. Bacušan a szlovákiai kommunista ellenállás tagja és a partizánmozgalom pénztárosa volt.⁴⁸ Meggyilkolásának ténye rávilágít a ligetfalui események egy újabb szörnyűségére, miszerint nem csak németeket és magyarokat, de kellemetlenné váló szlovákokat is végeztek ki a település körüli bunkereknél.⁴⁹ Ezt az is lehetővé tette, hogy az adott etnikumhoz való sorolást sokszor a név, vagy az anyanyelv alapján végezték. Például a 90 levente esetében akkor számítottak kivégzendőnek, ha nem tudtak vagy csehül vagy szlovákul folyékonyan.⁵⁰ Volt példa arra is, hogy cseh területeken, ahol az üldözések főleg a németek ellen irányultak, egy Müller nevű zsidót a háború alatt koncentrációs táborba zártak, majd a háború után a csehek nem engedték haza menni, mivel neve alapján németnek minősítették.⁵¹ Ezek alapján érthető az akkori nemzetközi, főleg német és magyar felháborodás, viszont mivel vesztes hatalmaknak számítottunk, így kiáltásaink süket fülekre találtak. A keleti blokk kialakulásával ezen eseményekről tilos volt beszélni, ha valaki mégis megtette, az akár a szabadságvesztéssel is számolhatott.⁵² Az eset jellege miatt a csehszlovák kormány is próbálta elhallgatni és elrejtetni az ügyet, emiatt épült később Közép-Európa legnagyobb, ma is 40 ezer embernek otthont adó lakótelepe, valamint később autópálya is a tömegsírokra⁵³, hiába voltak azok egykor fehér kövekkel (valószínűleg mészkő vagy dolomit) jelölve.⁵⁴ A rendszerváltás óta ez az ellenállás még mindig fennáll, azonban mind szlovák, mind magyar oldalról egyre nagyobb azoknak az embereknek a csoportja, akik az eset feltárása és az áldozatoknak való méltó emlékállítás mellett állnak.⁵⁵

⁴⁷ Udvardy, 2022, P. 391-398

⁴⁸ Udvardy, 2022, P. 370-375

⁴⁹ Dunajszky, 2017, P. 309

⁵⁰ Dunajszky, 2017, P. 306

⁵¹ Udvardy, 2022, P. 133-139

⁵² Udvardy, 2022, P. 413-447

⁵³ Udvardy, 2022, P. 423-429

⁵⁴ Udvardy, 2022, P. 384

⁵⁵ Udvardy, 2022, P. 452-473

A ligetfalui események sajnos nem számítottak egyszerinek, ahogyan azt már korábban is említettem. Az egykori Csehszlovákiát a történészek a „jelöletlen tömegsírok térségének” hívják, ugyanis a háború végén és az után lezajlott etnikai tisztogatások

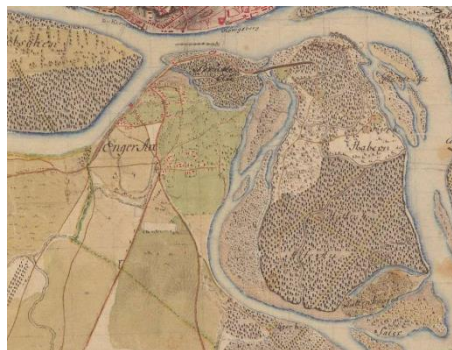

9. ábra: A ligetfalui lakótelep (Forrás: Saját fotó)

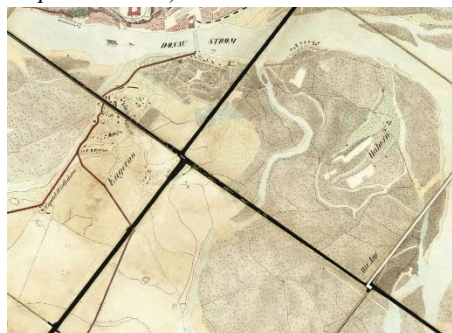
áldozatainak számát összesen 30 és 300 ezer közé teszik.⁵⁶ A csak Szlovákiában ebben az időszakban létrehozott gyűjtőtáborok száma eléri a 64-et⁵⁷, továbbá ezek mellett szintén Szlovákiában jelenleg 211 tömeges vagy egyéni, az etnikai tisztogatásokhoz köthető sírról tudunk, melyek legalább 5304 ember maradványait őrzik.⁵⁸ Ezekből több is Pozsonyligetfalu határában található.

3.2 Ligetfalu története (településszerkezeti szempontból)

Pozsony és környéke már a római kor óta lakott volt. AD 49-től római védvonal húzódott a területen. Az első írásos említése a településnek 1225-ből származik.⁵⁹ Ekkor a település neve Mogorsciget volt.⁶⁰ Ez nem véletlen, a település egészen 1778-ig egy szigeten helyezkedik el. Ekkor már Engerau néven található meg a település a térképeken.⁶¹ A település folyamatosan kis mértékben növekszik, elsősorban Pozsony és a Duna irányába Észak felé. A 19. század második felében már megtalálható a település ma is létező közparkja. Emellett a katonai felmérésekről jól látszik, hogy Ligetfalu egészen a II. világháborúig egy kertvárosias településszövetet mutat, kiterjedt gyümölcsös kertekkel, mely a település későbbi történetét ismerve egészen az 1970-

10. ábra: Ligetfalu az Első katonai felmérésen, 1782-84 (Forrás: Arcanum maps adatbázis)

11. ábra: Ligetfalu az Második katonai felmérésen, 1840-69 (Forrás: Arcanum maps adatbázis)

⁵⁶ Udvardy, 2022, P. 123-129

⁵⁷ Udvardy, 2022, P. 148-151

⁵⁸ Udvardy, 2022, P. 245

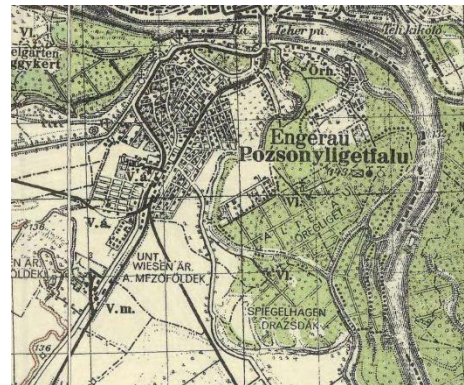
⁵⁹ Udvardy, 2022, P. 13

⁶⁰ Udvardy, 2022, P. 55

⁶¹ Udvardy, 2022, P. 13

es évekig megmarad. A település további érdekessége, hogy az 1930-as években épül ki az a két védvonalú erődrendszer, mely napjainkig nagyrészt megtalálható a település körül.⁶² A második világháború után Ligetfalu elsősorban keleti déli irányba terjeszkedik tovább. Erre térképi forrást jelenleg még nem sikerült fellelnem, azonban ismert, hogy 1973-ban, a ma is látható lakótelep építése során a bunkerek közti szakaszokon már kisebb házakat is el kellett bontani a panelok érdekében. Ez a panel lakótelep, mely Közép-Európában a legnagyobb (eredetileg 150 ezer emberre tervezték, ma 40 ezernek ad otthont) teljes mértékben átalakította Pozsonyligetfalu szerkezetét. Az egykori kertvárosias településszövet egyértelmű nagyvárosiassá alakul.⁶³ Innentől Ligetfalu dél felé terjeszkedett tovább, napjainkban már több kisebb városrészrel is egybeolvadva.

A közigazgatás tekintetében is kalandos Pozsonyligetfalu története. A település 1919. augusztus 14.-ig tartozik a Magyar Királysághoz/Osztrák-Magyar Monarchiához. Innentől 1938. október 10.-ig Csehszlovákia része, majd 1945. április 5.-ig a Harmadik Birodalom fennhatósága alá tartozik. Ezután visszakerült Csehszlovákiához, majd 1993-tól Szlovákiához tartozik.⁶⁴ Ligetfalut közigazgatásilag 1946. április 1.-től válik Pozsony részévé Petržalka néven.⁶⁵

12. ábra: Ligetfalu 1941-ben (Forrás: Arcanum maps adatbázis)

13. ábra: Ligetfalu az 1950-es években (Forrás: SR Geoinformatikai Laboratórium adatbázisa)

14. ábra: Ligetfalu 2010-ben (Forrás: SR Geoinformatikai Laboratórium adatbázisa)

⁶² Az erődöknél található információs táblák adatai szerint.

⁶³ Udvardy, 2022, P. 423-429

⁶⁴ Udvardy, 2022, P. 66-68

⁶⁵ Udvardy, 2022, P. 23

4. A kortárs emlékhelyek és azok tervezési szempontjai

Az emlékművek és emlékhelyek kultúránk szerves részét képezik. Mementót állítanak történelmünk fontos eseményeinek, személyeinek és őrzik szellemi örökségüket az elkövetkező generációk számára. Ezt egykor olyan alkotásokkal érték el, melyek figuratív, építészeti és szobrászati ötvöző mesterművekként a dicsőséges, győzedelmes pillanatok megörökítését hivatottak megtenni. Az I. világháborút követően egyre nagyobb számban jelentek meg az azonos kialakítású, de a veszteségre fókuszáló (a fronton elesett katonák és az esetleges elvesztett területek) darabok. A magyar nyelvben ezeket egyöntetűen emlékműnek nevezzük, azonban az angol nyelvben erre két szinonima is ismert, név szerint a memorial és a monument. A kettő között jelentésileg a különbség, hogy előbbi a veszteséget és a gyászt megörökítő, míg utóbbit a dicsőséges eseményekre reflektáló alkotásokra használják. Ezen klasszikus emlékművek azonban hordoznak magukban egy propagandisztikus háttértartalmat is. Részben ennek elhagyása érdekében alakultak ki a kortárs szellem és a modernizmus hatására a 20. század közepén a ma is ismert kortárs objektumok. Ezek már sokszor nem csak egy központi „szoborból” és az azt kiszolgáló, arra felvezető közegeből, hanem a környezetével harmonikus fő elemből és az azzal legtöbbször azonos jelentőségű, esetenként akár dominánssá váló, vagy önmagában működő környezetrendezésből állnak. A kortárs alkotásokat sokszor „anti-memorial”-nak, magyarul anti-emlékműveknek is nevezik. Ennek lényege, hogy a klasszikus alkotásokkal ellentétben nem feltétlenül egyértelmű első ránézésre, hogy mire is reflektál, elvont formavilága és szimbolikája miatt megértéséhez szükség van a vele való interakcióra. Arthur Danto ezen emlékműveket a művészet, az esztétika és a társadalmi szintér között ingadozó objektumokként értelmezte. Elsődleges funkciójuk mellett turisztikai jelentőségük is magas. Azonban akármennyire is az emlék megőrzése a cél, a felejtés sajnos az élet természetes velejárója, mely modern társadalmunk részét képezi, különösen manapság.⁶⁶

Általánosságban elmondható, hogy a modern emlékműkészítés átfedő közpolitikai szférák találkozásából alakult ki, melyek a:

1. Polgári intézmények és rituálék
2. Társadalmi tér és emberek a városi életben
3. Várostervezés és építészeti infrastruktúra

⁶⁶ Mohammad, 2016, P. 23-50

4. Kulturális turizmus és gazdaság, valamint
5. Az örökség, történelmi és narratív identitás⁶⁷

Ennek megfelelően a kortárs emlékművek és emlékhelyek tervezésének több szempontja van, melyek Omar Mohammad szerint az alábbiak:

1. **Önértelmezés és reflexió:** Az absztrakt kialakításával a látogatóra bízva annak értelmezését.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Az emlékművek fókusza nem a „nagy alakokra”, hanem az átlagemberekre helyeződik.
3. **Fizikai interakció:** Lehetőséget ad arra, hogy normál közterületi használatok is megjelenjenek.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Az emlékmű megértéséhez a „részvé” kell válnunk. Az alkotás a „színpad”, mi pedig nem nézők, hanem „szereplők”.
5. **Játékosság:** Az emlékmű önmagában is izgalmas kialakítású.
6. **Múlékonyosság és evolúció:** Nem statikus elemként jelennek meg, hanem dinamikus, változásra nyitott alkotásokként nem csak fizikai, de szellemi értelemben is.⁶⁸

Formai kialakításuk terén a kortárs emlékművek és emlékhelyek között is kialakíthatunk egy morfológiai rendszert, mely az alábbi kategóriákat állítja fel:

1. **Láthatatlan emlékművek:** Általában földbe süllyesztettek, szinte csak közvetlen közlről érzékelhetőek. Ilyen például J. F. Kenedy elnök sírhelye és emlékműve, az World Trade Center emlékmű és a Náci könyvégetések emlékműve.
2. **Antifallikus emlékművek:** A láthatatlan emlékművekhez hasonlóan a felszín feletti vertikális kiterjedésük elenyésző, azonban nagyobb távolságról is észlelhetőek. Ilyen például Diana hercegnő emlékműve vagy a Vietnámi háborús veteránok emlékműve Washingtonban.
3. **Fallikus emlékművek:** (Másik nevükön ceremóniális emlékművek) ezek állnak legközelebb a klasszikus emlékművekhez, lévén vertikális kiterjedésük is jelentős. Ilyen például a Berlieni Holokauszt emlékmű.

⁶⁷ Mohammad, 2016, P. 31

⁶⁸ Mohammad, 2016, P. 50-53

4. **Allegorikus emlékművek:** Elsődleges hatásukat nem vizuális, hanem érzelmi szinten fejtik ki. Ilyen például Franklin Delano Roosevelttel emlékműve vagy J. F. Kennedy Runnymede-ben található emlékműve.
5. **Fejlődő emlékművek:** Ezen alkotások formailag nem állandóak. Változásuk, átalakulásuk is a szimbolika része. Ilyen például a Dank-Stein-Sammlung emlékmű és a Szecsuáni földrengés emlékműve.⁶⁹

4.1 Példaként tárgyalható emlékhelyek

A koncepció bemutatása előtt szeretnék néhány emlékhelyet bemutatni mind a hasonló eseményekhez kötődő, mind a kortárs kategóriából.

4.1.1 Hasonló események emlékhelyei

A Pozsonyligetfalun történtek sajnos nem számítottak egyedi esetnek, ahogyan azt a történeti áttekintésben taglaltam, Felvidék szerte számos etnikai tisztogatás történt, de voltak hasonló példák Kárpátalján, Erdélyben és a Délvidéken is. Ezek közül van, amely rendelkezik emlékhellyel, van, amely viszont máig, a ligetfaluiakhoz hasonlóan, feledésbe vész.

4.1.1.1 A szabadkai emlékhely

A történeti áttekintésbe nem mennék bele túl mélyen, hiszen ezen fejezet elsősorban az emlékhelyekről szól, de minimális ismertetést muszály tennem, hogy érthető legyen a kapcsolódása. A település 1941-44. között magyar kézen volt ez alatt pedig az itt székelő különleges rendőrség számos embertelen tettet hajtott végre.⁷⁰ Ennek megtorlásaként 1944. októberében, a

15. ábra: A szabadkai emlékhely (Forrás: URL-6)

település jugoszláv-szovjet kézre kerülését követően mai ismeretek szerint 1125 magyart végeztek ki. Ennek az esetnek a kezelése példa értékű, hiszen a szerb és a magyar oldal már hosszú ideje dolgozik közösen az események feltárásán, az áldozatok azonosításán, és a méltó megemlékezésről.⁷¹ Az áldozatoknak 1994. november elején állítottak emlékművet, mely egy klasszikus alkotásnak minősül. Alapanyaga elsősorban téglából, melyből alapja és a háttérben található fal is épült. Központi alakjaként egy bronzból készült, vergődő madarat ábrázoló szobor jelenik meg. A háttérben található falon pedig számos emléktábla őrzi az

⁶⁹ Mohammad, 2016, P. 62-84

⁷⁰ URL-5

⁷¹ URL-6

ismert áldozatok nevét, illetve egy központi tábla, melyen az „IN MEMORIAM 1944-1945” felirat olvasható. Ezen táblák anyagára utalást nem sikerült találnom, azonban a fotók alapján nagy valószínűséggel fekete gránitból készültek. Az emlékmű előterében emellett két kisebb emelt ágyást alakítottak ki, szintén téglából. Az emlékművet 2013. októberében ellopták, majd 2014. őszén újraállították eredeti formájában.⁷² Szimbolikáját tekintve egy nem túl bonyolult emlékműről beszélhetünk. Ugyan erre utalást nem találtam, de az alkotást megfigyelve a központi alakként megjelenő törött szárnyú, vergődő madár a nemzetek az áldozatok gyászát és fájdalmát hivatott megidézni.

Ugyan ahogy említettem, ez egy inkább klasszikus emlékműnek tekinthető, de ettől függetlenül szeretném megvizsgálni, hogy mennyire felelhet meg a kortárs emlékmű/emlékhely tervezés alapelveinek:

1. **Önértelmezés és reflexió:** Ha csak a központi alakját nem vesszük figyelembe, akkor egy teljesen átlagos klasszikus emlékhelyet figyelnénk, azonban a központi alak tekinthető valamelyest absztraktnak. Értelmezése, konkrét leírás híján a szemlélőre marad, így az egyéni értelmezés lehetősége, ha csak részben is, de fenn áll.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Az emlékmű fókusza egyértelműen az áldozatul esett köznapi emberekre irányul, így pedig ennek a pontnak teljes mértékben megfelel.
3. **Fizikai interakció:** Az emlékmű körbejárásán és az emléktáblák megérintésén kívül túl sok mindenre nincs lehetőség. Ezt tovább erősíti, hogy az alkotást Szabadka Zentai úti temetőjében helyezték el, így nem túl sokan fogják mondjuk pongyola módon használni.
4. **„Az emlékezés színháza”:** A részletek feltárása végett valamelyest a részévé kell válnunk.
5. **Játékosság:** Kialakítását tekintve tipikus klasszikus térszerkezetről beszélhetünk, így nem túl „játékos”. Mindezt tovább erősíti a temetői környezet.
6. **Múlékonyság és evolúció:** Ha csak a 2014.-es restaurálást nem számítjuk, az alkotás az évek alatt egyáltalán nem változott. Utóbbi esetben is az eredeti állapotot állították vissza, így szerkezetileg és formailag nem tekinthetjük megváltozottknak.

⁷² URL-7

4.1.1.2 A szolyvai emlékpark

A történeti áttekintésre szintén nem szánnék sokat. A lényeg, hogy 1944-45. között a szovjetek a mai Kárpátalján található Szojván egy a ligetfaluihoz hasonló német és magyar gyűjtő tábort hoztak létre, melyben ebben az időszakban több ezer ember vesztette

16. ábra: A szolyvai emlékhely: (Forrás: URL-30)

életét. Ma az emlékparkban található táblákon 11717 név olvasható. Az emlékpark alapkövetésére 1990. november 24.-én került sor, ma is látható formáját 2020. november 21.-én érte el. Első formájában való átadására 1994. november 27.-én került sor. Ekkorra épült meg a máig központi elemként szolgáló, csak siratófalnak nevezett objektum, melyen az áldozatok névsorait tartalmazó gránittáblák is helyet kaptak. A körszelet alaprajzú falhoz 7 fokos lépcső vezet, melyek a pokol köreit szimbolizálják, a legfelső pedig kiemelt emelvényként is szolgál. Az évek során a park további elemekkel bővült. Ezek a parkhoz tartozó, a Siratófal mögötti dombon (melyen első világháborús temető is van) a sztálini diktatúra áldozatainak obeliszkje (1995), a korábban már említett emléktáblák (2004), II. világháborús katonai sírok és polgári áldozatok kopjafájának elhelyezése (2004), a Mártírok kápolnája (2008-2009), turisztikai fejlesztések (2010), a „Meghurcolt magyar parlamenti képviselők emlékkeresztje” (2017), a láger rabjait segítő magyar asszonyok és lányok emléktáblája (2020), a „Kárpátalaja 1944 utáni tragédiáját” bemutató szabadtéri kiállítás (2020) és az annak megrongálását követően felállított térfigyelő kamera rendszer (2020). Talán a hasonló események emlékhelyei közül ez a legszebb és legnagyobb volumenű.⁷³ Mivel ezen emlékhely a szabadkaival ellentétben egyes elemeivel értelmezhető „kortársnak” így itt mindenképpen szeretném megvizsgálni, ha csak felületesen is, hogy a kortárs emlékmű/emlékhely tervezési szempontoknak milyen mértékben képes megfelelni:

1. **Önértelmezés és reflexió:** Nem rendelkezik túlzottan absztrakt kialakítással, aránylag egyértelmű szimbolikát használ, kivétel a siratófal emelvénye esetében, ahol ez kicsit elvontabb, bár aránylag egyértelmű. Emellett a parkhoz

⁷³ URL-8

tartozó turisztikai fejlesztések már az első pillanatokban felvilágosítanak minket az alkotás történeti háttéréről, annak nagyvonalú narratívájáról.

2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Ezen pontnak véleményem szerint a szolyvai emlékpark teljes mértékben megfelel. Fókuszát nem maga az esemény és a nagy alakok, hanem az események áldozatául esett mindennapi emberek alkotják.
3. **Fizikai interakció:** Korlátozottan, de lehetőség van normál közterületi használatra, bár az emlékhely erős narratívája és kialakítása miatt nem hiszem, hogy ide elsősorban csak kikapcsolódás céljából látogatna valaki. Inkább az emlékművel való, megemlékezés jellegű interakciókra van lehetőség.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Ugyan a nagyvonalú narratívát már a területre érkezéskor megkapjuk, a részletek feltáráshoz be kell azt járnunk, a részévé kell válnunk, interaktálódunk kell vele.
5. **Játékosság:** Ezen esetben a szubjektív vélemény a meghatározó leginkább, véleményem szerint az összetett és sok elemet felvonultató térszerkezet nevezhető izgalmasnak, bár a mai példák ismeretében az átlagember számára inkább lehet merevebb, unalmasabb.
6. **Múlékonyság és evolúció:** Ezen pontnak szintén teljes mértékben megfelel az emlékpark, hiszen 1992-es alapkövetétele óta folyamatosan bővült, valamint a további kutatások végett, ha kisebb mértékben is, de várható, hogy tovább fog fejlődni.

4.1.1.3 A kőröstárkányi emlékmű

A történetről szintén csak néhány mondatban szólnék. 1919. elejétől a magyar csapatokat folyamatosan szorították ki a román egységek a Kisantant támadásának megkezdését követően. 1919. április 19-én Kőröstárkányban és Kisnyégerfalván a román katonák 98 magyar civilt (81 kőröstárkányi és 17 kisnyégerfalvi lakost) végeztek ki etnikai okokból. Az eset hasonlóan a Ligetfaluihoz, sokáig elhallgatásra került, azonban 1999-re a helyzet javulásával lehetőség nyílt az áldozatokról való megemlékezésre. Ebben az évben került felavatásra a településen az a kőből készült fal, melyen 91 áldozat neve olvasható. Az emlékmű körül térkő burkolat biztosítja a

17. ábra: A kőröstárkányi emlékmű
(Forrás: URL-9)

körüljárhatóságát, valamint növénykiültetés szépíti környezetét. Az alkotás az 1919-es mérszárlás áldozatai mellett a két világháborúban elhunyt tárkányiaknak is emléket állít.⁷⁴

Ugyan az eddigiek közül ez tekinthető a legkevésbé kortársnak, ezen alkotás esetében is elvégezném a kortárs elveknek való megfelelés vizsgálatát.

1. **Önértelmezés és reflexió:** Absztrakt kialakításának nem nevezhető az alkotás, a rajta lévő feliratok pedig túlzottan más értelmezhetőséget nem tesznek lehetővé.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Ennek egyértelműen megfelel, lévén az áldozatokna állít emléket.
3. **Fizikai interakció:** Maximum körbejárni, megtapintani lehet, környezete kizárólag a megemlékezést szolgálja.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Az előbbiekből adódóan túl nagy „színházra” nincs lehetőség.
5. **Játékosság:** Egyszerű és hagyományos kialakítása végett nem nevezhető „játékosnak”.
6. **Múlékonyság és evolúció:** Megalkotása óta egyáltalán nem változott.

4.1.1.4 A přerovi emlékhely

Ezen eseményről a történeti áttekintés fejezetben kellő mértékben írok, így itt egyből az emlékmű tárgyalására térnék. A Jiří Jurda mesterkovács és képzőművész által készített kereszt beton alapozáson nyugszik a felvidéki Přerov település határában, a Svéd sáncok nevű helyen. Elhelyezkedése végett a vizsgált, hasonló eseményekhez kötődő

18. ábra: A přerovi emlékhely (Forrás: URL-31)

emlékhelyek közül ez az egyetlen, mely nagy táji léptékben is érvényesül. Közvetlen közelében található egy emléktábla is (a jelenlegi emlékmű előzménye), melyet 2015-ben helyeztek el. A keresztet közelebbről szemlélve két dolog jelenik meg rajt. Egyik az a töviskoszorú, mely az áldozatok számára a végtisztesség megadásának lehetőségével került fel arra, szakrális céllal. A másik, azok a golyó ütötte nyomokat imitáló lyukak, melyek az eset jellegére utalnak. Az eddig vizsgált alkotások közül továbbá ez áll legközelebb a

⁷⁴ URL-9

ligetfalui történethez, hiszen ahogy azt a történeti áttekintés fejezetében is taglaltam, csúnya szóval élve „itt melegítettek be az elkövetők Ligetfaluhoz”.⁷⁵

Természetesen ezt az alkotást is elemeztem a kortárs elvek megvalósulásának mértéke szerint.

1. **Önértelmezés és reflexió:** Absztrakciója egyszerűbb, így értelmezhetősége is lehet nyíltabb. Ezt elősegíti, hogy már nagy távolságról is észlelhető.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Ennek egyértelműen megfelel, lévén az áldozatokna állít emléket. Mivel az eddigiekkel ellentétben nincsenek rajta feltüntetve az áldozatok nevei, így kevésbé személyes.
3. **Fizikai interakció:** Maximum körbejárni, megtapintani lehet, környezete kizárólag a megemlékezést szolgálja.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Az előbbiekből adódóan túl nagy „színpálya” nincs lehetőség.
5. **Játékosság:** Inkább a nagyobb táji léptéke miatt izgalmasabb. Közelről inkább átlagos.
6. **Múlékonyság és evolúció:** 2015-ös első verziója óta már kibővült. Amennyiben erre kezdeményezések adódnak, elképzelhető a későbbi bővülése.

4.1.2 Kortárs emlékművek/emlékhelyek

A hasonló események emlékművei mellett szerettem volna kortárs példákat is megvizsgálni, hogy az megoldásait is megismerjem, esetleg a szimbolika terén inspirációt szerezzek. A szükséges történeti áttekintéseket ez esetben is igyekszem rövidre fogni, valamint a kortárs elvek szerinti elemzés itt sem maradhat el.

4.1.2.1 A muhi csata emlékhelye

1241-ben, a középkori magyar seregek történetük egyik legnagyobb vereségét szenvedik el. Akkori királyunk, IV. Béla menekülni kényszerül, és csak a mongol seregek pusztítása után tér vissza, hogy az ország újjáépítését megtehesse. Az

Az ezen események emlékére létrehozott alkotást 1991-ben, az összecsapás 750. évfordulóján avatták fel. Az emlékhelyet Vadász György építész és Kiss Sándor szobrász tervezték

⁷⁵ URL-10

meg.⁷⁶ Az alkotás központja egy műdomb, melyen számos fakereszt található, ezzel is emlékezve a csatában elesett magyarokra. A dombhoz vezető utat két oldalt rózsák szegélyezik, ami tovább növeli a hely szakrális tartalmát. A sírhantot imitáló központi elem közepén egy kráterszerű belső tér került kialakításra, melybe egy kisebb alagúton keresztül juthatunk be. Itt tett látogatásom során ebbe a térbe bejutva különös érzések fogtak el. Olyan volt, mintha magam is a sírdombban nyugodtam volna és ahogy felnéztem a domb teteje felé, mintha a jövő nemzedékeket kémleltem volna. Miután később felértem az alkotás tetejére, ennek pont az ellentéte fogalmazódott meg bennem, miszerint most visszatekintek a múltra. Emellett a dombtetőre vezető út a kereszték között is egy szürreális élmény tud lenni, mely az eset keltette gyászt erősíti a látogatóban.

De hogyan is reflektál a kortárs eszmékre az emlékhely?

1. **Önértelmezés és reflexió:** Bár a kortárs szellem egyértelműen megjelenik ezen a helyen, szimbolikája nem a legbonyolultabb. Absztrakciója is aránylag könnyen értelmezhető. Emellett a bejáratnál azonnal szembe jön a hazánkban szinte elkerülhetetlen ismertető tábla.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Teljességgel meg tudja ezt tenni az emlékhely. Véleményem szerint méltó emléket állít ezen történelmünk szempontjából fontos eseménynek. Bár a jelenlegi állapota korántsem tökéletes.
3. **Fizikai interakció:** A fizikai interakció terén fő elemet különíthetünk el az emlékhelyen. Az egyik a bejárat, a másik maga a műdomb, pontosabban annak teteje. Ezen pontokon tudjuk a legtöbbféleképpen használni azt. A műdomb körüli nyílt területen szintén fennál a közparki használat lehetősége, bár ezt a nyári időszakban árnyékmentes mivolta, és az emlékhely külterületi elhelyezkedése némileg korlátozhatja.
4. **„Az emlékezés színháza”:** A korábbiakban már említettem személyes élményeim a terület meglátogatásakor. Ezek alapján elmondhatom, hogy az alkotás igényli a színjátékunkat, hogy maradandó emléket tudjon bennünk hagyni.
5. **Játékosság:** A színdarab megalkotásához játékos színpad is kell, ezt pedig az emlékhely képes biztosítani. Egyértelmű fénypontja a műdomb és annak belseje.

⁷⁶ URL-11

6. **Múlékonyság és evolúció:** Ezen a téren talán kicsit alulmarad az alkotás. Ugyan van lehetőség a fejlődésére, de a terület jellege miatt nem hiszem, hogy túl sok mindenben változna a közeljövőben.

4.1.2.2 A berlini Holokauszt-emlékmű

Az európai zsidóság tragédiáját, a Holokausztot talán senkinek sem kell bemutatnom. Az áldozatok millióit követelő népirtásként értelmezhető eseménysorozatról azért is muszáj megemlékeznünk, hogy több ilyen ne történhessen meg. Berlinben 1988-ban már felmerült egy ennek szentelt emlékmű létrehozása, melyet 2005.

20. ábra: A berlini Holokauszt-emlékmű (Forrás: URL-32)

májusában, Peter Eisenman tervei alapján meg is valósítottak. A 19000 négyzetmétert elfoglaló alkotás 2711 monolit beton oszlopból áll, melyek magassága változó. Az általuk alkotott raszteres tér belseje szabadon bejárható. Elsőként szimbolikája nehezen érthető, mivel nem magára az eseményre, hanem annak hangulatára fókuszál, így a belsejében sétálva nyomasztó, sorstalanság, kilátástalanság érzését kelti a látogatóban. Ennek egyik oka, hogy Eisenman bármilyen ehhez kapcsolódó alkotást elégtelennek talált ahhoz, hogy méltó emléket állítson eme szörnyű tragédiának.⁷⁷

Ahogy az eddigi összes példa esetén, így itt is vizsgáljuk meg az emlékművet a kortárs szempontok alapján.

1. **Önértelmezés és reflexió:** Formavilágát, szimbolikáját tekintve egy meglehetősen absztrakt alkotásról beszélhetünk. Háttérismeret nélkül én sem tudnám első látásra eldönteni, hogy miről szól.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Amennyiben rájövünk, hogy mi az alkotás témája, és esetleg be is járjuk, kétségkívül megragadhat minket annak monumentalitása, a hangulata, ami véleményem szerint megfelelőképpen megemlékezik az emberiség történetének egyik legsötétebb tettéről.

⁷⁷ URL-12

3. **Fizikai interakció:** Esetünkben ez elsősre kicsit talán kevésbé egyértelmű, azonban ezen alkotás fizikai interakciókra, a klasszikus köztéri használat terén is lehetőséget ad. Ezt absztrakt kialakításának köszönheti véleményem szerint.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Erre véleményem szerint kérdés nélkül képes az alkotás. A részévé kell válnunk, be kell, hogy járjuk ahhoz, hogy megértsük, hogy mások számára is megérthetővé tegyük.
5. **Játékosság:** Elsősre furcsán hangozhat, de a térstruktúra komplexitása és a megjelenő anyagok egy rendkívül érdekes összképet alkotnak. Egyszerűbben, bár véleményem szerint illetlenül, egy meglehetősen játékos térszerkezetről beszélhetünk.
6. **Múlékonyság és evolúció:** Talán ezen a téren kicsit elmarad a kortárs eszméktől. Ugyan helyszíni bejárásra még nem volt lehetőségem, de a fényképek alapján egy grandiózus, izgalmas, de egyben fejleszthetőségi szempontból statikus alkotásról beszélhetünk.

4.1.2.3 A vietnámi veteránok emlékműve

A Maya Lin által tervezett, Washington DC-ben található emlékművet 1982-ben adták át a konfliktus során elesett amerikai állampolgárok emlékére. Az alkotás fő eleme egy V alakú fekete gránit fal, mely a terepbe ágyazva fut, mindkét szárán 200 láb (nagyjából 61 méter) hosszan. A V alak egyik szára a Lincoln emlékmű, a másik a Washington

21. ábra: A vietnámi veteránok emlékműve (Forrás: URL-33)

emlékmű felé fut. A falon több mint 58000 név olvasható, melyeket az elhalálozás sorrendjében véstek fel úgy, hogy azok az alkotás közepén kezdődnek és érnek is véget. További fontos aspektusa az emlékműnek, hogy a neveket tartalmazó gránitlapokat felpolírozták, így azon a látogatók arca tükröződik, így teremtve kapcsolatot az élők és a holtak között. A nevek felvésésének módjával azok körbeérnek az alkotáson, ezzel a háború befejezését szimbolizálva. A fal alaprajzának is jelentése van, mégpedig a V alak melyet a tájba illesztettek, az emlékezés és a talpra állás szimbóluma. Az alkotás az évek során többször is kibővült, 1984-ben a három katona szoborcsoportjával, 1993-ban a háborúban szolgáló nők emlékművével, 2004-ben pedig egy emléktáblával, mely a háborúból hazatért,

de annak utóhatásai miatt elhunyt veteránoknak állít emléket. Ezek mellett az alkotáshoz tartozik egy zászlórúd is, melynek talapzatán az amerikai fegyveres erők öt fő ágának szimbólumai láthatók.⁷⁸

Természetesen ezen alkotás esetében is megvizsgáltam, hogy mennyire tudnak rajta érvényesülni a kortárs szempontok.

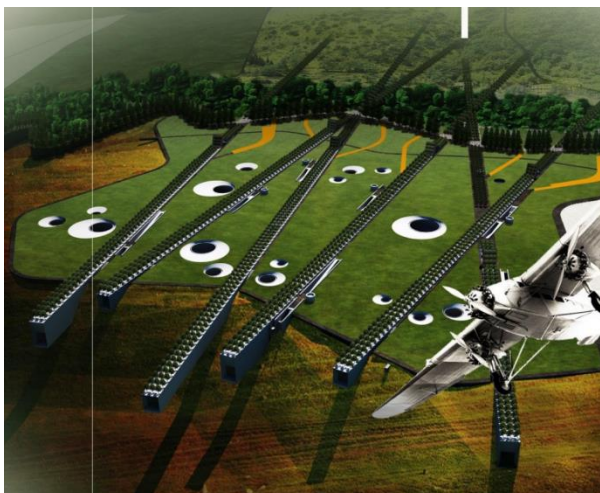
1. **Önértelmezés és reflexió:** Túlzottan nem absztraháló, de gazdag szimbolikával bíró emlékműről beszélhetünk. Ugyan témája közismert, mégis lehetővé tesz némi önértelmezést a látogató számára.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Teljes mértékben képes ezt a feladatkörét ellátni. A több tízezer felvett név teljes mértékben az átlagos emberekből lett katonák tömegére irányítja a hangsúlyt, nem csak az elesettek, de a még élők részére is.
3. **Fizikai interakció:** Az alkotás korábban már említett tulajdonsága, hogy visszatükrözi a látogató arcát. Ez azért érdekes, mert más hasonló jellegű emlékművek esetében tapasztaltam, hogy az ilyen kialakítás egyenesen ösztönöz az alkotás megérintésére, annak további megismerésére. Személyesebbnek érződik, mint azok, melyek egy matt felületet mutatnak. Így pedig ezen példáról elmondhatom, hogy szinte „kéri” a vele való interakciót. Mindemellett a szokványos közparki használatokra is lehetőséget ad.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Szintén egy ilyen szempontból teljes mértékben megfelelő emlékműről beszélhetünk. Azzal pedig, hogy mi annak közvetlen közelében vagyunk, a távolabbról szemlélőket is ösztönözhetjük az alkotás közelebről szemügyre vételére.
5. **Játékosság:** Ugyan egy aránylag egyszerű formavilágú kompozícióról beszélhetünk, véleményem szerint ez esetben pont az egyszerűsége és az apró részleteiben rejlő komplexitás teszi izgalmassá.
6. **Múltkonyság és evolúció:** Szintén egy olyan aspektus melyben az emlékmű remekel. A kezdeti koncepció számos esetben bővült, és mivel egy majd 20 évig tartó konfliktussorozat⁷⁹ áldozatai előtt tiszteleg, adott a lehetőség a későbbi tovább bővülésére.

⁷⁸ URL-13

⁷⁹ URL-14

4.1.2.4 Al-Nakba emlékpark (konceptió)

A következő és egyben utolsó tárgyalta emlékhely egy még meg nem valósult koncepció ismertetése, melyet Omar Mohammad a „The contemporary memorial landscape” című tanulmányában ismertet, az 1948-as Al-Nakba és annak máig tartó utóhatás eseményeivel kapcsolatban. Ennek során az újonnan létrejött Izraelt tömb mint 700 ezer palesztinnak kellett elhagynia az izraeli fegyveres erők nyomására,

22. ábra: Az Al-Nakba emlékpark koncepciója (Forrás: Mohammad, 2016, 25-26-os számú mellékletek)

esetenként erőszakos fellépéseik végett. Ennek emléket állítva egy emlékpark koncepcióját vázolták fel, mely két részegységből állna, a palesztin tájból, és egy múzeumból. Előbbi esetben Izrael 6 fő régióját szednék szét és rendeznék újra úgy, hogy az azokból kivándorlók fő iránya minden esetben egyfelé nézzen, ezzel szimbolizálva Palesztinia szétesését, az elűldözötteket és azok reményét, hogy egykor hazatérhetnek. Ezen rész másik fontos része lenne az olajfa szimbóluma, mely a palesztinek identitását és hazatérni való jogát jelképezi. A kivándorlások irányai egy földalatti kiállítóteréből indulnának járatokon keresztül, majd kilátóteraszokra nyílnának, melyekről az izraeli erők által ellenőrzés alatt tartott Golan-fennsík felé nyílna kilátás. A folyosók mennyezete áttört lenne, így a felülről beszűrődő fény a Nakba alatt az izraeliek által elpusztított több mint 500 falut reprezentálná, míg a teraszok felől bejutó fény a tájolóssal együtt a hazatérés reményét szimbolizálja. A felszíni részeken az olajfa mellett más palesztin növények is megjelenének. Ami viszont egyedi megoldás a két rész összekötésére, az az audiovizuális elemek alkalmazása. A tervek szerint mind a zárt, mind a nyílt részeken az eseményeket átélők „interjúi” lennének hallhatók, mint a szájhagyomány útján terjedő emlékek továbbadásának metaforája.⁸⁰

⁸⁰ Mohammad, 2016, P. 265-301

5. A tervezési terület ismertetése

5.1 Elhelyezkedés

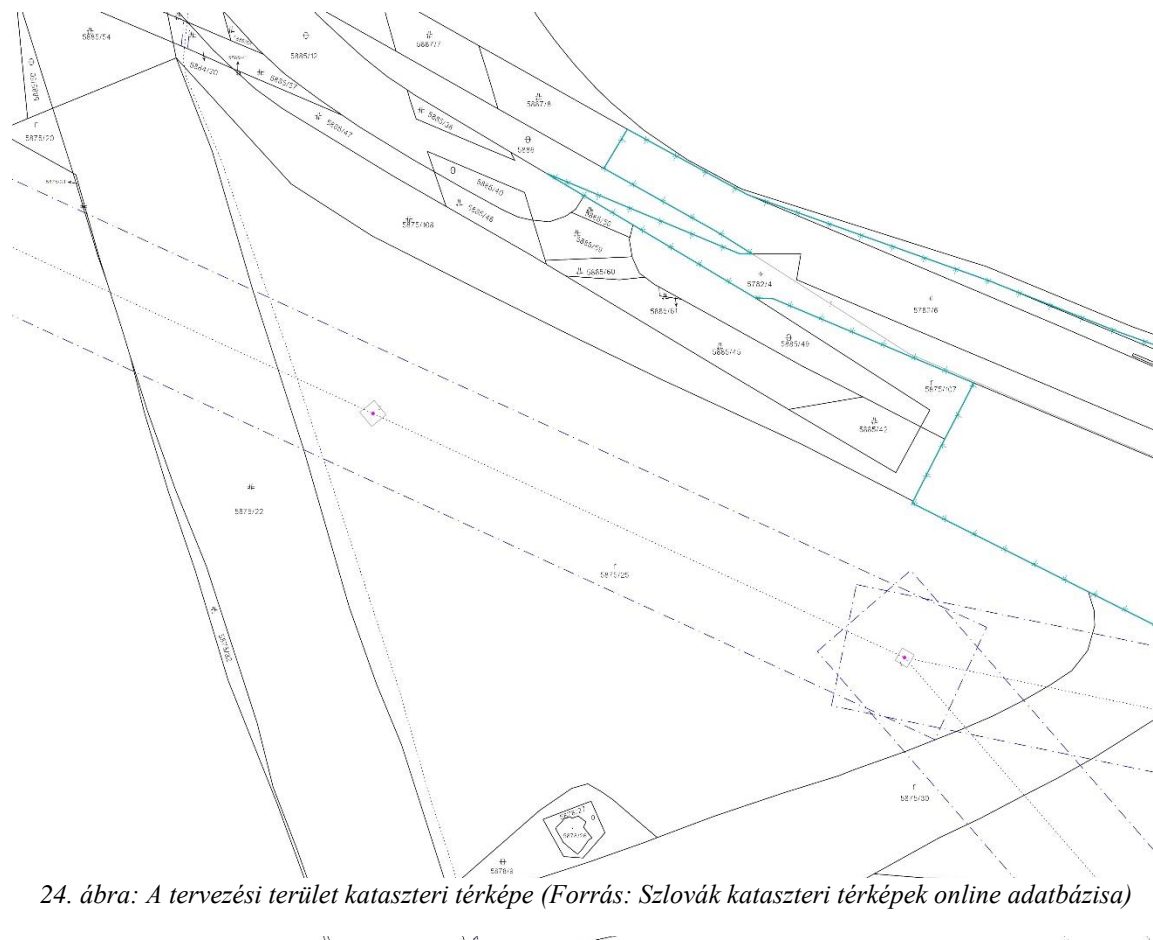
A tervezési terület Pozsonyligetfalu nyugati peremén a település külterületén található, területe 2,89 hektár. Határát az E58-E65 autópálya és annak felhajtója adja nyugati és déli irányból, északkeleten szintén az autópálya felhajtója és az arra vezető Bratská nevű út határolja.

23. ábra: A tervezési terület (Forrás: Google Earth)

5.2 Kataszteri adatok

A terület kataszteri szempontból négy különálló telekből épül fel. A terület jelentős részét az 5875/25 helyrajzi számú telek adja, emellett pedig három kisebb, az 5878/9, 5878/26 és az 5878/27-as számú telkek jelennek meg. Az 5878/26-os telek maga a területen található BS-6 kódjelű, az 1930-as években épült bunker

24. ábra: A tervezési terület kataszteri térképe (Forrás: Szlovák kataszteri térképek online adatbázisa)

épülete. A tulajdonviszonyok tekintetében mind a négy telek a pozsonyi Római katolikus egyház tulajdonát képezi.⁸¹

5.3 Földhasználat

A terület jelentős részét képező 5875/25-ös számú telek jelenleg növénytermesztés alól kivont mezőgazdasági területként van nyilvántartva, míg az 5878/9 és 5878/27 számúak hasznosításra alkalmatlan területeknek vannak minősítve. A bunkernek helyet adó 5878/26-os telket leltári szám nélküli épület telkeként tartják nyilván.⁸²

5.4 Szabályozás

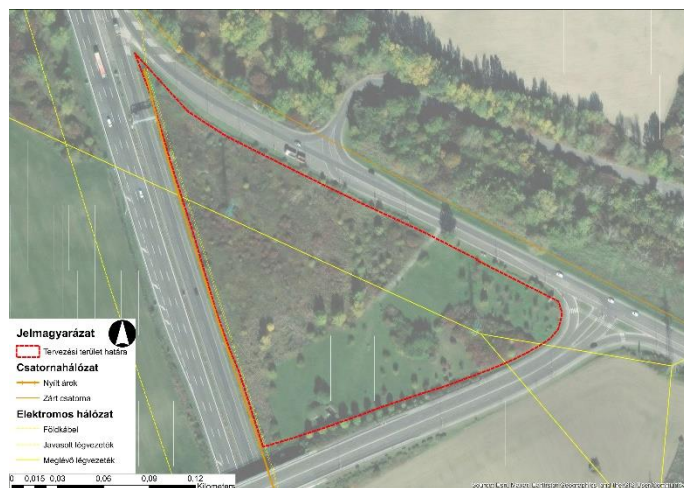
A jelenleg hatályos szabályozási tervek a területet három különböző szabályozási övezetbe sorolják. Egyrészt lakossági célú városszintű vagy város feletti jelentőségű területnek, másrészt védelmi célú zöldfelületnek minősítik. A harmadik kategória szinte csak egy elenyésző méretű területrészen jelenik meg, mint közparki terület.⁸³ Ezekről a hatályos jogszabályok ismertetésénél részletesebben írok.

5.5 Közművek

A terület csak részlegesen tekinthető közművesítettnek, kizárólag villamos energia vezetékek futnak rajta. Ezek egyrészt 400 kW-os légvezetékékként jelennek meg a

25. ábra: A tervezési terület szabályozási térképe (Forrás: Saját szerkesztés a hatályos területrendezési tervek alapján)

26. ábra: A tervezési területet érintő közművek (Forrás: URL-17)

területet északnyugat-délkeleti irányban átszelve, másrészt a terület nyugati határa mentén földkábeleként. Csatornázás terén a terület nyugati határán fut egy nyílt árok az

⁸¹ URL-15

⁸² URL-16

⁸³ URL-17

autópályával párhuzamosan, másrészt az északkeleti határt adó utak túloldalán fut szintén egy nyílt árok, valamint föld alatti csatornavezeték is. Ivóvíz és gázvezeték, valamint telekommunikációs vonal nem található a területen.⁸⁴

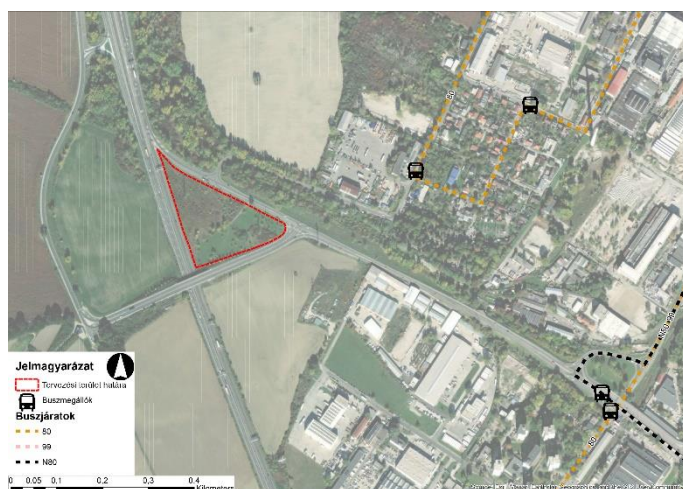
5.6 Megközelíthetőség

A terület jelenleg nehezen megközelíthetőnek számít. Ennek oka egyrészt a tömegközlekedés általi lefedetlenség, másrészt a jelenlegi bejáratot egyáltalán nem figyelembe vevő forgalomszervezés. A tömegközlekedés tekintetében a legközelebbi megálló 370 méterre található a Kaukazská úton, melyet 640 méteres úton lehet megközelíteni. Gépjárművel szintén nehézkes a megközelítés. A terület egyetlen

28. ábra: A tervezési terület mellett tervezett kerékpárút nyomvonala (Forrás: URL-18)

bejárata az autópálya felhajtóba torkolló Bratská útszakaszról nyílik. Itt az autópálya miatt záróvonal található a két sáv között, így a település felől érkező nem lehet bekanyarodni a területre szabályosan. A terepi bejárás során a Kaukazská útra behajtva, a közeli ipartelepeknél megfordulva tudunk végül bejutni a területre, ahol gépjármű elhelyezésére parkoló nincs kialakítva, így a bevezető úton tudunk leparkolni. Kerékpárral jelenleg szintén nehezen közelíthető meg a terület, azonban a pozsonyi fenntartható regionális turizmus terven már jelölve van olyan tervezett kerékpárút, mely a terület déli határán haladna el.⁸⁵

27. ábra: Tömegközlekedés a tervezési terület közelében (Forrás: URL-34)

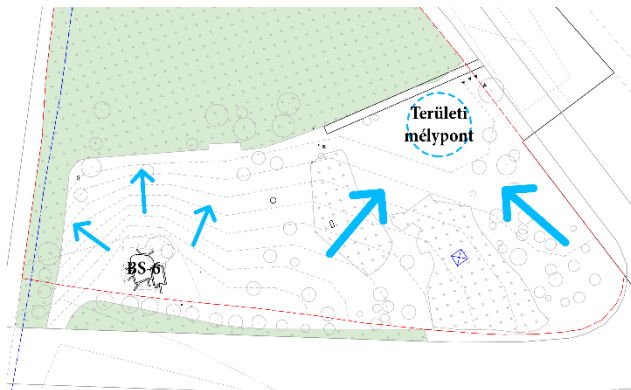
5.7 Talaj-, terep- és vízviszonyok

A területen elsősorban egy agyagosabb talaj található, mely egyenletes, északi irányú lejtéssel bír. Az egész területen egyenletes lejtésviszonyok jelentkeznek átlagosan 1-2 %-os mértékben, melynek abszolút mélypontja a területre

⁸⁴ URL-17

⁸⁵ URL-18

jelenleg bevezető beton elemes út közepénél található. A teljes szintkülönbség nem haladja meg az 1 m-t. A terület északi része, mely jelenleg is egy sűrű vegetációval takart, erősen vizenyős, a terepi bejárásakor süppedékenynek bizonyult.

32. ábra: A terület jelenlegi sematikus lejtésvizsgálata (Forrás: Saját felmérések)

5.8 Épített elemek

Az épített elemek tekintetében aránylag sokkal találkozhatunk a területen. Elsőként megemlíteném az itt található két villamos légvezeték tartó oszlopot, melyekhez egy szélesebb védősáv is tartozik. Az infrastruktúra tekintetében a területre bevezető út nagy

valószínűséggel alapozás nélküli, 90X290 cm-es beton lapokból lett lefektetve. A bejáratot két oszloppal és a köztük kikötött láncsal zárják le, nagyjából egy személygépjárműnyi beálló helyet hagyva. A betonlapos út végén még egy ilyen lezárással találkozhatunk, azonban itt az oszlopokat betonnal kiöntött ágyú lőszerhüvelyek adják, valamiféle alapozással. Szintén a bejáratnál található négy darab „sárkányfog” nevű beton gúla, melyek külön alapozva nincsenek, azonban szerkezetük a talajszint alatt is folytatódik. Egyszerűen a talajra helyezve a terület közepén találkozhatunk

31. ábra: Sárkányfogak a terület bejáratánál (Forrás: Saját fotó)

egy „Kugelstand” nevű, a németek által a második világháború alatt használt, előregyártott géppuskafésszel, mint kiállítási darabbal. A tervezési terület nyugati határán találjuk a helyszínen jelenleg már elhelyezett, a ligetfalui események áldozatainak emléket állító, emlékművet. Ezen objektum egy nagy méretű sziklából és a tetején álló kovácsolt vas keresztből áll, a szikla oldalán pedig négy nyelven (németül, szlovákul, magyarul és angolul) olvasható a felirat, miszerint „A ligetfalui gyűjtőtáborban kivégzett több száz német, magyar és szlovák nemzetiségű polgár emlékére”. Ezen

30. ábra: Kugelstand a tervezési területen (Forrás: Saját fotó)

29. ábra: A jelenleg a tervezési területen található emlékmű (Forrás: Saját fotó)

emlékmű szerkezetéről az állítását végzőktől még nem sikerült megtudnom, azonban közeli megvizsgálását követően arra a következtetésre jutottam, hogy nem rendelkezik alapozással. További két nagyobb építmény található a területen, az egyik egy alapozatlan, könnyű

33. ábra: A területen található BS-6 „Vrba” bunker (Forrás: Saját fotó)

szerkezetes szerszámtároló/mellékhelység, mely a bunkertől nem messze található cserjés foltban került elhelyezésre. A másik maga az 1930-as években épült BS-6 kódjelű beton bunker. Mindemellett számos kisarchitektúra is található a területen 2 asztal, egy pad, 2 nagyobb ismertetőtábla, valamint 1 kisebb a Kugelstand-nál, egy zászlórúd, valamint két kisebb hulladékgyűjtő. Ezek közül a pad és az asztalok nem rendelkeznek alapozással, valamint a többi is csak valószínűleg beásva lett, kivéve a zászlórúd, mely nagy valószínűséggel beton alapozást kapott. Ezek mellett találtunk a területen még egy nagy méretű, jelenleg hulladéktárolóként használt fémhengert és egy traktorgumit, de ezek nem minősülnek épített elemeknek.

5.9 Meglévő növényzet

A meglévő növényzet terén két növénytársulás jelenik meg a területen, a fákkal tarkított gyepek és a náddal vegyes cserjés. Előbbi egy egybefüggő foltot alkot, melyen elsősorban frissen telepített kultúr fajok jelennek meg, mint a Juglans regia, vagy Pyrus

34. ábra: Fiatal faegyedek a terület bejáratához közel (Forrás: Saját fotó)

és Prunus fajták, de emellett megjelennek kisebb fává nőtt cserjék, elsősorban Cornus és Crataegus egyedek, valamint egy koros Robinia pseudoacacia a bunkernél, a terület bejáratánál egy koros Populus és számos kisebb Acer.⁸⁶ A nádas-cserjés állomány három foltként jelenik meg a tervezési területen. A legnagyobb szinte a terület teljes északi részét elfoglalja és egyben jelzi a vizenyösebb talajt is, a két kisebb a gyepek területben jelenik meg zárványként. A legnagyobb folt szegélyében találkozhatunk nagyobb tősarj eredetű Populus és Robinia egyedekkel, valamint kisebb Juglans regia-kal is. Emellett itt még kivadult Yucca filamentosa példányokat is találtunk. A kisebb foltokban fák alig jelennek meg, szinte csak egy sűrű fiatalos akác folt a bunkerhez közelebbi cserjésben. Fontos még megemlíteni azt az Acer, Fraxinus és Tilia fasort, mely az autópálya felhajtó hídját

⁸⁶ Pontos fajlistát lásd a meglévő fák jegyzékében

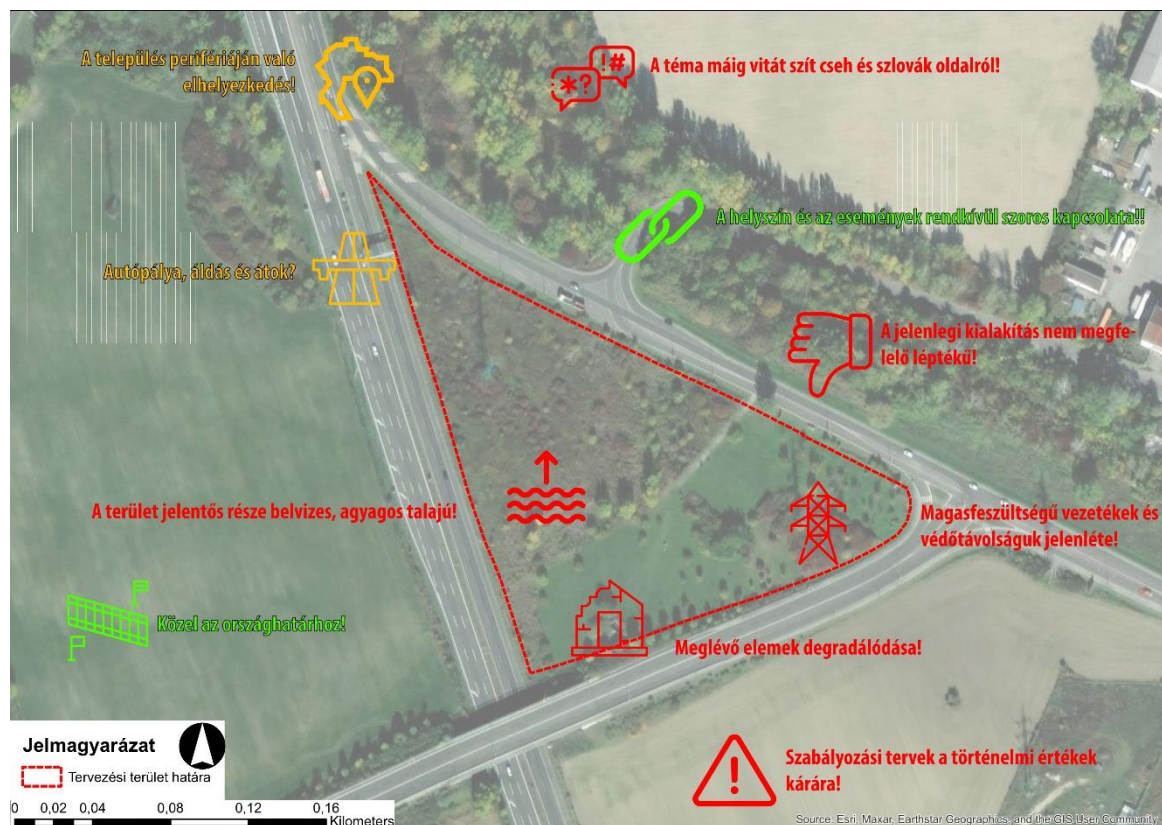
övezi, azonban ez már a tervezési terület határán kívül található. Összességében egy spontán keletkezett, esetenként koncepció nélkül telepített növényzetről beszélhetünk, mely különösebb értékkel nem rendelkezik.

35. ábra: A tervezési terület jelentős részére jellemző nádas-cserjés növényzet (Forrás: Saját fotó)

5.10 Konfliktusok

A terület számos konfliktust kelt a jelenlegi „kialakításával”, melyeket a tervezett kertépítészeti koncepcióval a lehető legnagyobb mértékben fel kell tudnunk oldani. Az egyik legnagyobb probléma a terület nehéz megközelíthetősége. Az első helyszínelés során 6 órát töltöttünk a területen, és rajtunk kívül mindössze hárman látogatták meg a bunkert és az emlékművet az ideális kiránduló idő ellenére. Ezt nagy valószínűséggel elősegítette a nehéz megközelíthetőség is, hiszen a területhez érést követően nekünk is tíz percig tartott mire megtaláltuk a bejárathoz „vezető utat” és le tudtunk parkolni. A másik, ami ezt szintén elősegíthette, az események relatíve ismeretlensége. Ligetfalun ugyan aránylag széles körben ismertek a háború végi események, azonban például hazánkban alig van, aki erről tudna. Következő nagy konfliktusforrásként megemlíteném a jelenlegi megemlékezés „átmenetiségét”, ugyanis tervben van egy nagyobb emlékmű állítása, azonban ez máig nem

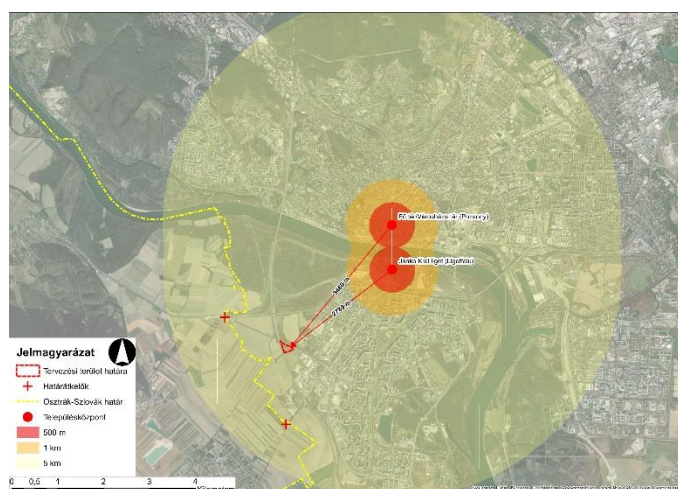
36. ábra: A tervezési terület szempontjából releváns értékek és konfliktusok (Forrás: Saját szerkesztés)

történt meg, így pedig a meglévő, ugyan szép kezdeményezés, de sajnos elégtelennek tartom az események léptékéhez mérten. Az utolsó nagy konfliktusforrás a tény, hogy egyesek máig nem akarnak tudomást szerezni az esetről, így pedig egy klasszikus emlékmű nagy eséllyel válthat ki akkora ellenkezést, ami akár egy nagyobb projekt meghiúsulásához is vezethet.

6. A tervezési terület települési kapcsolatai

A tervezési terület Pozsonyligetfalu nyugati peremén fekszik az E58-E65 autópálya és a Bratská nevű utak találkozásánál. Környezetében elsősorban szántóföldi területek találhatók, azonban a Bratská út túloldalán egy keskenyebb erősáv is a közvetlen szomszédja. A településszövethez a már említett fás vegetáción és útszakaszon keresztül képes hozzákapcsolódni, melyek ipartelepeken és egy kisebb kertvárosias lakóterületen keresztül kötik a külvárosi településrészekhez. Az említett kertvárosias részhez kapcsolódik a ligetfalui köztemető, mely koncepcionális okból fontos számunkra. Ezt leszámítva a településszövet sűrűsége miatt az azt észak-déli irányban átszelő zöldfolyosóhoz és a város keleti oldalán található természetközeli területekhez már nem tud kapcsolódni. Északi irányban kapcsolat van kisebb erdősávokon keresztül a Pöcsni erdővel, mely szintén egy nagy kiterjedésű természetközeli fás vegetáció. Ugyan nem feltétlenül települési kapcsolat, de fontos megemlíteni, hogy a területen elhelyezkedő, a II. világháború előtt épült bunker egy a települést nyugati és déli irányból övező védműrendszer része, melyek jelentős mértékben a mai napig megtalálhatók a település peremén vagy a településszövet belsejében.

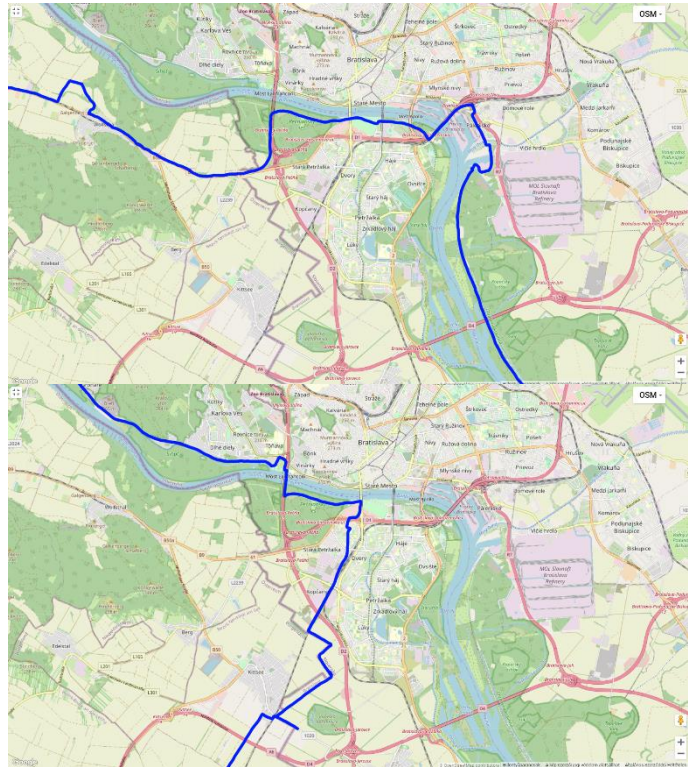
Mivel Ligetfalu napjainkban is egy hatalmas lakótelepként jelenik meg szinte majdnem teljes településszerkezetében, így a tervezési terület központtól való távolsága szabadabban értelmezhető. Először is meg kell határoznunk, hogy mi(ke)t tekinthetünk esetünkben településközpontnak. Esetünkben „központnak” olyan helyeket

37. ábra: A tervezési terület távolsága Pozsony és Ligetfalu központjától (Forrás: Saját szerkesztés)

vehetünk, melyek elsősorban kereskedelmi (ezalatt értem a kiskereskedelmi értékesítést), vagy zöldfelületi értelemben tekinthetőek súlypontoknak, és a helyi lakosság legfőbb találkozási pontjának is tekinthetők esetlegesen. Ez alapján három lehetséges jelöltet fedeztem fel, azonban még most megjegyezném, hogy ezek egyike sem tekinthető klasszikus, „geometriai” központnak. Az első jelölt a település DNY-i részén található bevásárló központ, ahol Tesco, Kaufland és több autókereskedés is található. Ez mint kereskedelmi központ még működhet, azonban településközpontnak épp emiatt a monofunkciós jellege miatt nem tekinthető. Nehezen elképzelhető, hogy valaki szocializálódás céljából keresse fel ezt a helyet. Másodikként a települést É-D-i irányban átszelő zöldsávot vizsgáltam meg. Ez valamelyest geometriai középpontnak is tekinthető, emellett számos kereskedelmi és szabadtéri létesítmény található meg a mentén, így az előbbivel ellentétben több ponton felel meg a központi követelményeknek, térbeli kiterjedése miatt azonban ezt sem tudtam tényleges központnak venni. Hiába a nagy kiterjedés, inkább tűnik kisebb terek laza láncolatának, mint egységes egésznek. Utolsó gondolatom a település É-i, Duna menti részére esett. Itt található Ligetfalu legnagyobb közparkja, a Janko Kral liget, valamint közvetlenül mellette található az Aupark bevásárló központ is, mely jellegében a budapesti Aréna Plázával tekinthető azonosnak, így ez a hely már vehető közös zöldfelületi és kereskedelmi központnak is. Mindemellett itt található az SNP vagy Új híd ligetfalui hídfője is, melynek tornyában kilátó és étterem üzemel, így turisztikai látványosságként is funkcionál. A hídon át Pozsonyból érkező út túloldalán pedig az Incheba Expo található, mely a HUNGEXPOhoz hasonló funkciókat lát el, így a település kulturális központja is itt elhelyezkedőnek értelmezhető. Ezek alapján pedig úgy vélem, hogy településrészi perifériás helyzete ellenére tekinthetjük ezt a részt település(rész)i központnak.

Ez alapján elmondhatjuk, hogy a leendő emlékhely megközelítőleg 2,8 km-re található a településközponttól légvonalban. A Google Maps útvonaltervező funkciója alapján a központból az emlékhely 6 perc alatt lenne megközelíthető gépjárművel (amennyiben az autópálya felől érkezünk), 34 perc tömegközlekedéssel, és nagyjából 46 perc gyalogosan, bár a gépjárműves megközelítés esetén nem számol a terület bejáratánál található balra kanyarodási tilalommal, így arra 2 percet pluszban rászámolhatunk.⁸⁷

38. ábra: A Ligetfalu érintő Eurovelo 6 (felül) és Eurovelo 13 (alul) kerékpáros útvonalak (Forrás: URL-27)

Amit még fontos megemlíteni a megközelíthetőség végett, hogy Pozsony két Eurovelo kerékpárút vonal által is érintett. Az egyik az Eurovelo 6, Balti-Atlanti útvonal, mely a Duna mentén érinti a települést, a másik az Eurovelo 13, Vasfüggöny útvonal, mely átvág Ligetfalu központján, majd az Osztrák-Szlovák határ mentén halad tovább dél felé.⁸⁸

7. Kapcsolódó jogszabályok

A tervezési terület Szlovákiában való elhelyezkedése végett elsősorban a szlovák jogszabályok, illetve Európai Unió szabványok kerültek alkalmazásra. Ez alapján számos esetben az adott jogszabályok akár nagy mértékben is eltérhetnek a magyar rendszertől, bár lényegi felépítésükben azonosak. Jellemző rájuk, hogy sokkal nyitottabban kezelnek adott kérdésköröket, mint a hazai megfelelőik, esetenként adott szituációt a környezetéhez viszonyítva értékelnek.

⁸⁷ Google Maps adatszolgáltatása

⁸⁸ URL-27

7.1 Építési törvény

A szlovák építési törvény értelmében a kertépítészeti munkák során megépítésre kerülő objektumok, mint egy támfal vagy lépcső, egyszerű építményeknek minősülnek. Fontos megjegyezni, hogy a magyar jogszabállyal ellentétben sok esetben nem rendel konkrét méretbeli megkötést az egyes munkálatok engedélyeztetéséhez. A tereprendezés esetében az adott építési telek viszonyai szerint teszi azt engedélykötelessé, mégpedig, hogy jelentősen megváltoztatja-e a terület arculatát, vagy vízviszonyait. A tájépítészetben alkalmazásra kerülő kiegészítő funkciójú épületek esetében tesz további megkötést a jogszabály, miszerint azok alapterülete a 25 m²-t nem haladhatja meg, valamint a vertikális kiterjedésük talajszint felett maximum 5, az alatt maximum 3 méter lehet. A kertépítészeti munkákkal kapcsolatban az építési törvény több téren nem rendelkezik, azok értelmében, melyek a tervezési munka terén relevánsak lennének. Általánosságban még érdemes megjegyezni, hogy amennyiben az adott építési munka műemlékvédelmi, kulturális vagy régészeti érdekekkel ütközik, abban az esetben utóbbiak élveznek feltétel nélküli prioritást.⁸⁹

7.2 Területrendezési és szabályozási tervek

Esetünkben az alábbi jogszabályok nyújtják a legnagyobb segítséget a kertépítészeti munkákkal kapcsolatban. Elsőként érdemes megemlíteni, hogy a tervezési terület három különböző övezeti besorolásba számít bele Pozsony területrendezési terve szerint. Ezek az F 201-es kódú javasolt lakossági célú, városszintű és város feletti jelentőségű terület, valamint 1110-es kódú javasolt közhasználatú zöldfelületi egység (közpark), és 1130-as kódú, elsősorban védelmi célú zöldfelület. A 1110-es kódú részről érdemes megjegyezni, hogy csak egy elenyésző területrészt foglal el a tervezési területen belül, a maradék két övezet nagyjából azonos területrészen található. Ezek közül konkrét számszerűsíthető előírásokat csak az F 201-es övezetre állapít meg a szabályozási terv, melyeket az alábbi táblázat ismertet:

⁸⁹ 50/1976 törvény a területrendezési és építési szabályzatról (2023. 01. 01. hatályos verzió)

Betűkód	Szintterület mutató	Szám kód	Városi funkció	Épület/funkció térbeli elrendezése	Épület átlagos alapterülete	Megengedett legnagyobb beépítés	Minimum zf. arány
F	1,4	201	Városszintű és város feletti jelentőségű terület	Üzleti, társadalmi komplexum	3	46 %	10 %
				Városfejlesztési terület	4	35 %	20 %
				Leszerelt helyiségek	6	23 %	30 %

A zöldfelületi kategóriákkal szemben ilyen konkrét számszerű adatokat nem állapítanak meg, helyette az elhelyezhető objektumokat kategorizálják be elhelyezhetőség szerint. Eszerint a 1110-es kódú övezetben a zöldfelületek dominanciája érvényesül, magyar értelmezésben ez minősül a klasszikus közparknak, közkertnek. Ezek mellett elhelyezhetők kisarchitektúrák és kisebb játszóterek, valamint korlátozottan helyezhetők el lakó és kutatási intézmények. Elhelyezhetők korlátozottan kiszolgáló létesítmények is. Érdemes még megjegyezni, hogy ezen övezetben az ökológiai érdekeket feltétel nélkül előnyben részesítő beavatkozások, mint például az élőhely rekonstrukciók, kerülendők.

A terület jelentős részén fellelhető 1130-as kódú zöldfelületek elsősorban védelmi célúak (káros hatásoktól), melyek elsősorban vonalas infrastruktúrákat követnek (esetünkben autópályát és magas feszültségű légvezeték is). Ezeken a kiszolgáló létesítmények (kivéve higiéniai célúak) és közművekhez tartozó épületek elhelyezése tiltott. Azonban parkoló, pihenőhely és kertépítészeti tér kialakítását lehetővé teszi a szabályzat.⁹⁰

7.3 Természetvédelmi törvény

A tervezési terület ugyan nem számít természetvédelmi, vagy bármilyen szempontból érzékeny területnek, azonban az attól északra található, a koncepció szempontjából fontos Pöcsni erdő, valamint a Ligetfalutól keletre található erdők Natura 2000 területnek minősül. Ennek értelmében az itt elvégzett munkák nem károsíthatják a természetes élővilágot.⁹¹

7.4 Műemlékvédelmi törvény

A tervezési területen jelenleg hivatalos régészeti lelőhely nem található, azonban a területtől északra található BS-4-es bunker műemléknek minősül⁹² ami a későbbi koncepció szempontjából fontos információ. Emellett fontos megemlíteni, hogy a tervezési területen található BS-6 bunkerben ideiglenesen látogatható múzeum került kialakításra, helyi hagyományőrzők által, valamint a területen nagy valószínűséggel találhatóak a

⁹⁰ Pozsony, a Szlovák Köztársaság fővárosának területi terve

⁹¹ 356/2019 törvény a természet- és tájvédelemről

⁹² URL-19

földben a háborúból visszamaradt hadtörténeti emlékek. Ezen tárgyakat és objektumokat, melyek 1946 előtről származnak, a szlovák műemlékvédelmi törvény régészeti leletnek minősíti, így a területen később még kijelölésre kerülhet régészeti lelőhely.⁹³

Fontos megjegyezni, hogy Szlovákiában sem létezik külön jogszabály tájépítészeti munkákra.

Ezen jogszabályok mellett itt említeném meg továbbá a parkolók fásításával kapcsolatos szabványokat is, melyek nagyban hasonlítanak a hazánkban alkalmazottakhoz. Eszerint 4 parkolóhelyenként kell egy faegyedet telepíteni, azonban a magyar jogszabályokkal ellentétben a faegyed ültetési helyének egy 3 méter szélességű ültetési helyet, lehetőleg zöldfelületet ír elő. Emellett a talajban gyökércellás rendszert kell alkalmazni a talaj tömörödésének megakadályozására 3 méter szélességben és 0,5-0,8 méter mélységben.⁹⁴

Még szintén itt ismertetném a Szlovákiában inváziósnek számító növényfajokat is, melyek az alábbiak:

Invazív fás szárú fajok:

1. *Acer negundo*
2. *Ailanthus altissima*
3. *Amorpha fruticosa*
4. *Lycium barbarum*

Invazív lágyszárú fajok:

1. *Ambrosia artemisiifolia*
2. *Asclepias syriaca*
3. *Fallopia* sp.
4. *Heracleum mantegazzianum*
5. *Impatiens glandulifera*
6. *Solidago canadensis*
7. *Solidago gigantea*

Ezen fajok bármilyen mértékű alkalmazása tilos!⁹⁵

⁹³ 49/2002 törvény a műemléki alap védelméről

⁹⁴ URL-20

⁹⁵ URL-21 és 150/2019 törvény az invazív idegenhonos fajok betelepülésének és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről, valamint egyes törvények módosításáról

7.5 Fapótlás

A fapótlás terén a szlovák jogszabályok vizsgálata során zsákutcába futottam. Sem az országos, sem az alacsonyabb szintű jogszabályokban nem találtam arra vonatkozó utalást, hogy amennyiben közterületen fás szárú növény kivágásra kerül, abban az esetben milyen módon és milyen mértékben kell annak pótlásáról gondoskodni. Emiatt ezen a téren a magyar megfelelőket alkalmaztam a tervek elkészítése során, egész konkrétan az újbudai 15/2017. (V. 3.) XI. ÖK. rendeletet, mivel ez számít hazánkban az egyik legelőremutatóbbnak. Ez alapján amennyiben a fa törzskörmérete 1 m magasságban meghaladja a 30 cm-t, abban az esetben von maga után fapótlási kötelezettséget. A pótlásának mértéke 1:1 arányban, azaz egy kivágott fát egy új fával pótlunk, egy legalább háromszor iskolázott 18/20-as csemetével történik. A pótlás pontos kivitelezését a koncepció ismertetésénél fogom részletezni.

8. A tervezett koncepció

A koncepció kialakítása során az volt a célom, hogy egy olyan emlékhely terveit készítsem el, mely méltó módon, a kortárs tervezési elveknek megfelelően emlékezik meg az egykor itt kivégzettekről. A kortárs elvek figyelembevétele jelen esetben kettős okból is előnyös. Egyrészt egy olyan szabadteret hozhatunk így létre, mely formájában és funkciójában is képes igazodni jelen korunk elvárásaihoz, másrészt mivel az itt történt események máig érzékeny témát érintenek, így az, ha nem fedi fel titkát azonnal az ide látogatók számára, valamint ez után is tisztán pártatlan marad, és kizárólag a méltó emlékállításra fókuszál, esetünkben még inkább előnyös.

Ennek érdekében az elemzett példákhoz nyúltam inspirációs forrásként, melyek közül kettő vált számomra fontos alappá. Az egyik a Berliini holokauszt emlékmű. Történelmi vonatkozásban két rendkívül hasonló eseménysorozatról beszélhetünk, így ennek az inspirációnak a szimbolikája és a látogatóban kiváltott hatása az, amit fontos előképként megemlítenék. A másik a jelentős inspirációs forrásnak a Muhi csata emlékhelyét tudnám megemlíteni, főleg annak formai kialakítása végett. Ahogyan a történelmi áttekintés során említettem, a Pozsonyligetfalun kivégzetteket főleg a település körül húzódó, az 1930-as években épült földvédművekben (a település körül futó harckocsi árokban) hantolták el, a Muhi emlékhelyen pedig szintén egy markáns földművel találkozhatunk. Emiatt ez inkább a kialakítása végett válik fontos inspirációs forrássá, valamint a helyszín meglátogatása során, főleg annak belső tereiben, hasonló érzet érvényesült számomra, mint amit Peter Eisemann alkotása esetén írtak le az oda látogatók.

A koncepció kialakítása során további két fontos problémát is szükségesnek véltem megoldani, azonban ezeket a jellegükből adódóan csak javaslati formában tudom orvosolni. Az egyik, hogy ahogyan azt korábban említettem, a terület jelentős része a jelenleg hatályos településrendezési tervek szerint kereskedelmi funkció számára van kiszabályozva, így pedig hosszútávon nem kedvez egy zöldfelületi objektum kialakításának. Mivel a terület számos ok miatt is a legideálisabb az emlékhely létrehozása számára, így javasolnám a szabályozási tervek módosítását, hogy a területen létre jöhessen egy tájépítészeti alkotás. Azt nem sikerült kiderítenem, hogy pontosan mit terveznek a területen kereskedelmi funkció alatt, azonban a kihasználható kiterjedésből adódóan egy üzemanyag-töltő állomás és autós pihenő tűnik a legvalószínűbbnek. Ezt semmi képen sem szeretném teljesen lekorlátozni, csupán a területet lehatároló utak túloldalán javasolnám egy ilyen létesítmény megvalósulását, hiszen turisztikai szemszögből akár előnyösen is hathat a tervezett emlékhelyre nézve. A másik ilyen, általam csak javaslattal oldható konfliktus, a terület nehezen megközelíthetősége. Ahogyan azt szintén említettem korábban, a BS-6 bunkerhez eljutni egy igencsak nagy kerülővel lehetséges, holott adná magát egy egyszerű balra kanyarodás lehetősége, amit a jelenlegi forgalom szabályozás nem tesz lehetővé. Ennek érdekében itt javasolnám a forgalmi rend módosítását, amire véleményem szerint egy lekanyarodó sáv kijelölése elegendő lenne, lévén az útburkolat szélessége ezt lehetővé tenné. Ennek pontos megvalósíthatóságát azonban mindenképpen közlekedéstervező bevonásával kell egyeztetni.

Az emlékhely tényleges kialakítása során funkcionálisan több zónára osztottam a területet. A Bratská út felőli részén kapna helyet egy 12 gépjármű befogadására alkalmas és autóbusz fordulást is lehetővé tevő parkoló kialakítása. A parkolóból nyílna az emlékhely fogadótere, ahol egy fásított burkolt tér kerül kialakításra, egyes faegyedek alatt élő kiültetésekkel. Hasonló kialakítást Gilles Brusset *The Garden of the third train* című alkotásában láthatunk Franciaországban, a Compiégne-i erdőben. A teresedés állománya mellett, hogy kellemes árnyas

39. ábra: A tervezett emlékhely fogadótere (felül) (Forrás: Saját rajz), és az inspirációként szolgáló „The garden of the third train” (alul) (Forrás:landazine.com)

környezetet teremtené a fogadótér számára, utalást is hordoz magában, hiszen a ligetfalui események megtörténtekor a tankárok egy, az események szempontjából is, jelentős szakasza futott erdőkben. Ehhez a térhez kapcsolódna egy kerékpáros bekötés az autópálya felüljáró felőli oldalról, melyen jelenleg a regionális turisztikai tervek tervezett kerékpárutat jelölnek. Ennek további jelentősége is van a koncepció szemszögéből, azonban ezt majd a későbbiekben fejteném ki részletesebben. A következő „elem” maga a fő „attrakció” lenne, mely közvetlenül a fogadótérből nyílik. Ez egy megközelítőleg 110X40 méter alapterületű tereprendezés lenne, mely az egykori harcoksiárkot hivatott megidézni, annak belső térélményét megjeleníteni. Ennek kialakításánál egy szimmetrikus, tisztán tereprendezésből álló

objektummal kívánom megteremteni, szemben a harmincas években megvalósított, aszimmetrikus és egyik oldalt betonozott kivittel. Az így kialakított sáncrendszerben három

ösvény futna, melyek oldalfalainak meredeksége reflektálna az egykori

40. ábra: Az emlékhely központi elemként szolgáló tereprendezés (Forrás: Saját rajz)

védmű arányaira, azonban annak mélysége nagyobb lenne, 1,9 méter helyett 2,5 méter. Ennek oka, hogy így a látogató sokkal jobban „belemélyedhet” az alkotásba, és a térarányok miatt számára egy az inspirációt adó emlékhelyeken tapasztalt érzetet válthat ki. A sáncok központjában egy kisebb teresedés kapna

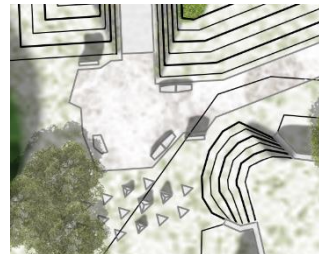
helyet, ahol egy új, elvont formavilágú központi emlékmű helyezkedne el. Ez anyagát tekintve egy fekete gránit elemként jelenne meg, mely egyes felületein fel lenne polírozva és ezáltal tükörszerű felületet képezne. Ennek oka az, hogy egy hasonló hatást érjek el, mint a Washingtoni vietnámi veteránok emlékművénel, azonban itt nem a neveken tükröződne a szemlélő arca, hanem a háttér

41. ábra: Központi teresedés az új emlékművel (Forrás: Saját rajz)

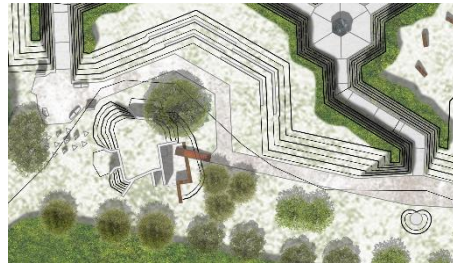
tükrözné vissza, ezáltal a kép részévé téve a szemlélőt. Formai kialakítását tekintve egy sokszögekből kreált, de inkább amorf gömbszerű/geoid forma lenne, mely szimplán a tükrözőfelület létrehozását segítené elő. A szimbolikussága, vonatkozásában a semlegessége miatt lenne alkalmas az emlékhelyen való elhelyezésre. Körülötte, már a befutó ösvények „falában” is megjelenve, azonban itt összpontosulva 90 darab kis világos

árnyalatú látszóbeton elemmel egészülne ki. Ezek annak a 90 magyar fiatalnak állítanának emléket, akiket 1945. július 13-17-e között ezen a helyen végzett ki a 17. gyalogezred. A látszóbeton anyagválasztás nem véletlen, ugyanis így ezekre a mementókra a jövőben felkerülhet a leventék neve és életkoruk, amennyiben ezt a jövőben sikerül kideríteni. A látszóbeton elemek mellett világos, már-már fehérre hajazó pigmentációt kapnának, mely azokra a fehér kövekre lenne utalás, melyekkel egykor a tömegsírok helyét jelölték meg a település határában. Ezek mellett még további három téregység kerülne kialakításra. Az egyik ilyen egy feltáró rész az autópálya felőli oldalon, ahol klasszikusabb módon kerülne bemutatásra, hogy mi is történt 1944-48 között Pozsonyligetfalun. Itt kerülne elhelyezésre a jelenleg a területen található emlékmű is, mementóként azok

42. ábra: Az emlékhely "feltáró" része (Forrás: Saját rajz)

emlékére és tiszteletére, akik azért küzdöttek ezideáig, hogy az itt kivégzettek emléke fennmaradhasson. A másik ilyen részegység mely valamelyest egybeolvad az előzővel, a BS-6 bunker környezetében lenne, ahol egy kisebb hadtörténeti kiállítás kerülne kialakításra, inkább az egykori erődrendszerre és annak szerepére fókuszálva, mintsem a ligetfalun történt népiirtásra. Ide kerülnének áthelyezésre a most a területen található védmű elemek, mint a bejáratnál található „sárkányfogak”. A terület közepén található kugelstand előregyártott géppuskafészek ettől odébb, az árokrendszer déli bejáratához kerülne ahol egy saját kis teresedést kap, valamint az ebből az irányból kiérkezők számára feltároló rövid látványtengely lezárásaként is

43. ábra: Hadtörténeti térrész (Forrás: Saját rajz)

szolgálna. Ezek az áthelyezett elemek új helyükön, ugyan kortárs módon újra gondolva, de valamelyest kontextusukban kerülnének bemutatásra. A bunker esetében ugyan csak egy a körül járást lehetővé tevő út jelenne meg, azonban a sárkányfogak és a kugelstand esetében már megjelenne a kortárs szellem. Előbbi esetében a meglévő négy betongúlát az eredeti elhelyezésükhöz hasonlóan, raszterben helyezném el, szórt burkolatban, és ezekhez kapcsolódna hozzá több olyan beton járólappal jellegű elem, melyek csak az alaprajzukat hivatottak megidézni. Ez amellet, hogy egy kortárs bemutatása lenne az egykori védműveknek, akár játékteret is biztosíthatna az ide látogató fiatalabb korosztályoknak. A kugelstand esetében annak részleges betemetése mellett döntöttem, így láthatóvá válna annak tényleges alkalmazása, de emellet, mint egy metszeten, annak belső szerkezete és

földfelszín alatti viszonyai is megfigyelhetőek lennének. Az utolsó téregység egy olyan kisebb objektum lenne, mely az események helyszíneit mutatná be a látogatók, számára. Ez egy kortárs módon megjelenő térkép lenne, melyet körbe lehet járni. Ezen különböző szírt burkolatokkal jelenne meg Ligetfalu sziluettje, a Duna, valamint az egykori tankárok nyomvonala. Emellett differenciáltan ábrázolnám rajta a meglévő és már elpusztult bunkerek, valamint növénykiültetéssel a nagyobb erdőket. Ezek mellett a tankárok burkolatában, ahol a tömegsírok találhatóak, kisebb, kőből faragott vagy betonból öntött absztrahált virágok jeleznek, azok helyét.

44. ábra: Ligetfalu térképe az emlékhelyen
(Forrás: Saját rajz)

A növényzet kialakításának koncepciója elsősorban a tereprendezés érvényesülését segíti, valamint biztonsági funkcióval is bír annak tetején. Itt az árok belseje felé ugyanis egy rendkívül meredek részü kerül kialakításra, amely balesetveszélyes lehet, így a kialakuló magaslatokon alacsony (0,5 m magas) növényfoltokat alakítunk ki, mely meggátolja, hogy a balesetveszélyes részre el lehessen jutni. A belső, árokkal emellett erózióvédelem miatt további talajtakaró kiültetések jelennének meg. A szegélynövényzet kialakítása során megjelenne egy külső peremnövényzet, melyeket különböző cserjék és bokorfák alkotnának, míg a belső magokban a terület eredeti vegetációja kerülne visszatelepítésre. Fatelepítésre elsősorban a parkolóban, valamint az emlékhely periferiáján és a fogadótéren kerülne sor, ahol azok főleg kisebb csoportokban jelennének meg, sokszor főleg hármasával. Ezutóbbi szintén kisebb utalást hordozna az eseményekre, hiszen az itt kivégzett 90 fiatal a tanúvallomások szerint hármas csoportokban vezették ide, a vesztőhelyre. A parkolóban a fatelepítés alatt cserjefajok jelennének meg, évelőket kizárólag a fogadótér burkolatában megjelenő fahelyeken alkalmaznák. A fajok kiválasztásánál elsődleges szempont volt, hogy lehetőleg őshonos taxonok és azok kertészeti fajtái jelenjenek meg. Ez alól egyedül az évelők, és a belső részüik esetében tekintettem el, előbbiek esetében esztétika, utóbbiak esetében pedig az erózióvédelem javára. A fatelepítés szempontjából még fontos kritériumként jelent meg a fogadótéren az alacsonyabb habitus, hogy az itt futó magas feszültségű légvezetékekkel ne tudjanak érintkezni.

A koncepció kialakítása során két elemmel nem számoltunk. Az egyik a játszótér kérdése, melyet a tervezett emlékhely kontextusában nem tartottunk szükségesnek. Egyrészt úgy

véltük, hogy egy ilyen objektum esetében a játszóterek nem minősülnek szükségesnek az emlékhely szempontjából, másrészt a területen több olyan kortárs elem is helyet kap, mint például az újra gondolt sárkányfogmező, mely a fiatalabb korosztályok számára működhet játszóhelyként. A másik kihagyott elem a közvilágítás lett. Ennek oka, hogy a más hasonló, külterületen elhelyezkedő emlékhelyek esetében megfigyelhető, hogy a látogatók, külön esti órákban szervezett rendezvényeket leszámítva, kizárólag a nappali órákban érkeznek és látogatják meg az objektumot, emiatt pedig nem szükséges külön esti megvilágításról gondoskodni. Amennyiben egy esti órákban szervezett rendezvény kerülne a területen lebonyolításra, abban az esetben pedig mobil fényforrások telepítésével megoldható ezen probléma, viszont évi 1-2 alkalomért nem éri meg a folyamatos, fix rendszer. A világítás elhagyása továbbá annak a döntése mellett az is szólt, hogy az általunk a koncepcióba passzolónak ítélt, alacsony fényforráspontú világító testek fokozottan ki vannak téve a vandalizmus veszélyének, amivel sajnos a tervezett objektum esetében fokozottan számolnunk kell.

Ezek ismertetése során érdemes átfutni, hogy hogyan is felelne meg az általam tervezett emlékhely a kortárs elveknek? Csak ismétlés képpen, ezen elvek az alábbiak voltak:

1. **Önértelmezés és reflexió:** Az absztrakt kialakításával a látogatóra bízva annak értelmzését.
2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Az emlékművek fókusza nem a „nagy alakokra”, hanem az átlagemberekre helyeződik.
3. **Fizikai interakció:** Lehetőséget ad arra, hogy normál közterületi használatok is megjelenjenek.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Az emlékmű megértéséhez a „részévé” kell válnunk. Az alkotás a „színpad”, mi pedig nem nézők, hanem „szereplők”.
5. **Játékosság:** Az emlékmű önmagában is izgalmas kialakítású.
6. **Múltkonyság és evolúció:** Nem statikus elemként jelennek meg, hanem dinamikus, változásra nyitott alkotásokként nem csak fizikai, de szellemi értelemben is.⁹⁶

Ezekre az általam tervezett emlékhely az alábbi módokon reagál:

1. **Önértelmezés és reflexió:** Esetünkben fontos figyelembe vennünk, hogy az események mennyire ismertek. Mivel aránylag kevesen tudnak a történekről, főleg a magyar oldalról, így véleményem szerint esetünkben egy ilyen kevésbé absztrakt,

⁹⁶ Mohammad, 2016, P. 50-53.

de nem rögtön egyértelmű utalásokkal megtűzdelt formai kialakítás már ezen elv szempontjából megfelelőnek tekinthető.

2. **Megemlékezés az elfeledettekről:** Ezen elvnek véleményem szerint teljes mértékben megfelel a tervezett koncepció, hiszen nem az elkövetőkről és azok bűneiről kíván szólni, hanem azokról az ártatlan civilekről, akiknek el kellett ezen szörnyű eseményeket szenvedniük.
3. **Fizikai interakció:** Ez esetben egy fontos tényező, hogy az emlékhely külterületen, egy közlekedési csomópontban helyezkedne el, magában foglalva nem egy hadtörténeti emléket. Természetesen a kialakítás kicsit elvontabban, de lehetőséget ad az átlagos közparki használatoknak, azonban esetünkben lehetőség lenne rendezvényi használatra is. Ez részben a jövőben itt megtartásra kerülhető megemlékezések szempontjából, valamint a BS-6 bunkert is fenntartó hagyományörzők által szervezett esetleges programok irányából értendő. Ezen használatok mellett pedig helyzetéből adódóan gépjárműves és kerékpáros pihenőhelyként is hasznosítható lenne.
4. **„Az emlékezés színháza”:** Ezen szempontnak szintén megfelelne a tervezett koncepció, hiszen az emlékhely mondanivalójának megértéséhez, annak átéréséhez be kell azt járnunk, a részévé kell válnunk.
5. **Játékosság:** Hogy ennek az elvnek mennyire felel meg a koncepció, azt nem könnyű megítélni. Ezen elv ugyanis egy olyan tényezőn alapul, mely tisztán szubjektíven értelmezhető, hiszen attól, hogy valami valakinek izgalmas, még másnak nem biztos, hogy az. Személyes véleményem szerint egy ekkora léptékű tereprendezés, valamint az egyes kisebb védművek kicsit absztraktabb bemutatása tekinthető annyira izgalmasnak, hogy ezen elv szempontjából megfelelőnek ítélem a tervezett emlékhelyet.
6. **Múlékonyság és evolúció:** Ezen elvnek leginkább a központi elemként szolgáló, a leventék mementójaként megjelenő 90 kis látszó beton elem felel meg. Ezekre fokozatosan, ahogy kiderülnek, kerülhetnének fel egyesével a nevek és az életkorok, így pedig az idő múlásával egyre több ismert áldozat válna ily módon az emlékhely részévé.

Mindezek mellett még fontosnak tartom az emlékhely morfológiai besorolását is, ahogyan annak kategóriáit szintén ismertettem a kortárs tervezési elveket is bemutató fejezetben. Ezek értelmében azonban nem sikerül egyértelműen besorolnom egy csoportba az általam tervezett koncepciót, helyette két csoportba is beilleszthetőnek véltem. Egyrészt megfelel

az antifallikus emlékművek szempontjainak, hiszen a fő attrakcióként szolgáló tereprendezés vertikális kiterjedése elenyész a horizontális dimenziói mellett. Másrészt a megemlékezés szempontjából az egyik fő hatótényezőként a belsejében a látogatóra nehezedő nyomasztó érzés jelenik meg, emiatt pedig az allegórikus emlékművek csoportjába is besorolható.

Amiért már korábban említettem a jelenlegi turisztikai terveket, az az, hogy ehhez az emlékhelyhez kapcsolódna egy kerékpárosan és gyalogosan is bejárható emlékút is, mely a ligetfalui vérengzés emlékének megőrzése mellett a település körül húzódó erődrendszer bemutatását is célozná. Az emlékút egy nyolcast formáló körútként jelenne meg két nagyobb és három kisebb leváló ággal. A nagyobbak egyike a műemléki védelem alatt álló BS-4 bunkert, a másik a Pozsonyligetfalui köztemetőt, azon belül is a leventék jelenlegi tömegsírjának helyét kötné be. A kisebb leágazó nyomvonalak azt tennék lehetővé, hogy a BS-6 (az emlékhely) és a BS-8 közötti szántóföldön látható emlékeket ne csak távolból, hanem akár testközelből is megfigyelhessük. A már említett erődítmények és a tervezett emlékhely mellett az emlékútra felfűznénk a BS-7, BS-9 és BS-10 bunkereket, a környező szántóföldeken található kisebb hadtörténeti emlékeket, az egykori német gyűjtőtábor helyét és a BS-4 bunker jelenlegi parkolóját, ahol javasolnám egy kerékpárkölcsonzót pont kialakítását is. Ezen elemek, valamint bekötésük okát és módját részletesebben is ismertetném:

BS-4 parkoló: Amellett, hogy érinti az Eurovelo 6 kerékpárút is, a jelenleg is nagy méretű parkolóhelykészletének hála remek kiindulási pontként szolgálhat. Emiatt lenne érdemes itt kialakítani a tervezett kerékpárkölcsonzót is, hiszen a gépjármű elhelyezése is itt oldható meg a legkönnyebben.

45. ábra: A BS-4 parkoló (Forrás: Saját fotó)

BS-4 „Lány” bunker: Ahogyan már korábban említettem, az egykori erődrendszerből ez az egyetlen máig meglévő elem, amely bármilyen védelmet élvez. Jelenlegi állapota rendszeres fenntartásra és használatra utal, valamint belsejében egy időszakosan (április és október között) látogatható kiállítást alakítottak ki.⁹⁷ Mindezek mellett ezt az elemet tekinthetjük a

46. ábra: BS-4 "Lány" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

⁹⁷ A bunker mellett található táblák szerint

ligetfalui események helyszíneinek északi határának is, így emiatt is érdemes még a tervezett emléktábla kötni.

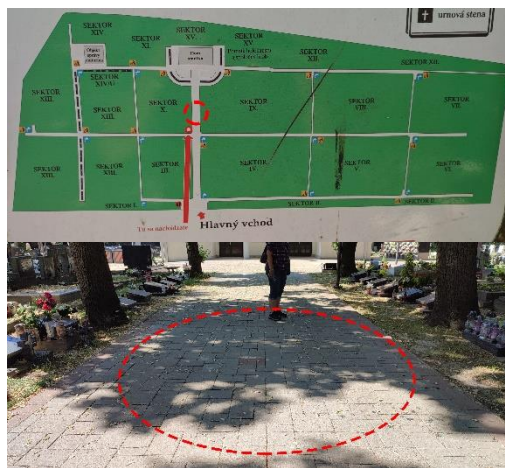
BS-6 „Vrba” bunker: Itt kerülne kialakításra a tervezett emlékhely, így ezt a pontot tekinthetjük az emléktábla fő attrakciójának. Emellett, ahogyan azt már sokszor említettem, 1945. július 13-17. között itt végezték ki azt a 90 felvidéki magyar fiatalembert, akik a jelenleg ismert legnagyobb

47. ábra: BS-6 "Vrba" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

viszonylag egyszerre megsemmisített csoport voltak az itt lezajlott események során. Mindemellett ezen bunkerben egy a BS-4-hez hasonló kiállítás kap helyet hasonló látogathatósággal.⁹⁸

A ligetfalui köztemető: A leventék földi maradványait a BS-6 bunkernál történt exhumálásuk után a ligetfalui köztemetőben, legnagyobb valószínűséggel annak 9-es és 10-es parcellája között, helyezték végső nyugalomra. Mivel jelenleg a tömegsírt semmilyen módon nem jelölik, valamint még egy út is keresztül fut rajta, így legalább a jelölése fontos lenne valamilyen módon. Bekötése ezen pontnak legalább olyan fontos, mint magának a tervezett emlékhelynek.

48. ábra: A Leventék tömegsíri helye a ligetfalui köztemetőben (Forrás: Saját fotó)

Az egykori ligetfalui láger helye: Szintén az események szempontjából való fontossága miatt kerülne bekötésre ez a pont, mely a Kopčianska úton található. Inkább csak kisebb megállóként működne, valamint ezen útszakaszon az Eurovelo 13-as kerékpárúttal közös nyomvonalon futna az emléktábla.

49. ábra: Az egykori ligetfalui láger helye (Forrás: Saját fotók)

BS-10 „Tri hranice” bunker: A jelenleg megtalálható, az eseményekhez is kapcsolódó hadtörténelmi emlékek közül ez a legdélkeletibb,

50. ábra: BS-10 "Tri hranice" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

⁹⁸ A bunker mellett található táblák szerint

így bekötése emiatt lenne fontos. Jelenleg a bunker használnak vagy esetleg „lakottnak” tűnik azonban hogy ki és mire használja, az nem ismert.

BS-9 és BS-10 bunkerek közötti kisebb megálló: Ez a megállópont egyben a BS-10 előtt egykor futó árokszakaszon haladó kerékpárút szakasz kezdő/végpontja is lenne. Itt egy üvegfalas megoldás kerülne kihelyezésre mely segít bemutatni azt az üvegen megjelenő grafika segítségével, hogy a ligetfalui lakótelep mennyire ráépült az egykori árokra és a benn található tömegsírokra.

BS-9 bunker: Komolyabb kötődése ezen kisebb bunkernek nincs a Ligetfalun történetekhez, azonban az egykori harckocsiárok vonalát követve útba esik. Emellett erősen degradálódott állapota miatt félő, hogy előbb-utóbb elbontásra kerülne, így védelme az emlékműbe kötésével biztosított lehetne.

51. ábra: BS-9 bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

BS-8 „Hrbitov” bunker: A BS-4 és BS-6 mellett ezen bunker is múzeumnak ad otthont, szintén időszakos látogathatósággal, valamint mellette több kisebb védállás és az egykori tankárok egy rövid, aránylag éppen maradt szakasza is máig megtekinthető.

52. ábra: BS-8 "Hrbitov" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

A BS-6 és BS-8 közötti szántóföldön található kisebb elemek: Ezen csoportba több olyan kisebb hadtörténeti emléket soroltam, melyek megőrzése főleg azok erősen leromlott állapota miatt lenne fontos, egyéb iránt a ligetfalui eseményekhez nem kapcsolódnak. Megközelítésük jelenleg nehézkes így több másodlagos emléküti nyomvonal vezetne hozzájuk, mivel így a helyi gazdákkal szemben kialakuló esetleges konfliktusok (termény letaposása) elkerülhetők lennének. Ezen elemek a BS-7 „Cvičičtė” bunker, két megmaradt páncéltörő fal, egy fennmaradt falazott állharckocsi, melyet valószínűleg egy

53. ábra: Állharckocsi Ligetfalu határában (Felül) (Forrás: Saját fotó) és a nagy valószínűséggel mintául szolgáló T-34/76 mod. 1941 szovjet közepes harckocsi (Alul) (Forrás: URL-35)

korai szovjet T-34/76 típusról mintáztak, valamint a BS-6 közelében, az autópálya felüljáró mellett megmaradt harckocsi árok beton falának maradványai.

Ezek mellett ahol csak lehet, főleg a külterületi szakaszokon, az emlékút követné az egykori harckocsiárok nyomvonalát, az út mentén pedig fából készült keresztet állítanának további emlékként azoknak, akiket etnikai vagy vagyoni okokból végeztek ki 1944 és 1948 között. További nyomvonallevezetési kritériumként jelent meg, hogy ahol lehet, a tervezett emlékút a már meglévő Eurovelo kerékpárutakon fusson. Ezt két szakaszon sikerült elérni. Egyrészt a BS-4 és annak parkolója közötti szakaszon, ahol az Eurovelo 6-al lenne közös a nyomvonal, másrészt a Kopcianska út mentén, mely északkelet-délnyugat irányban szeli át Ligetfalut és egyben az Eurovelo 13 útvonalaként is szolgál. Ezen szakaszon lenne, a Bratská úttól délre eső részén az egykori német tábor bemutató megálló, valamint a BS-9 megálló is.

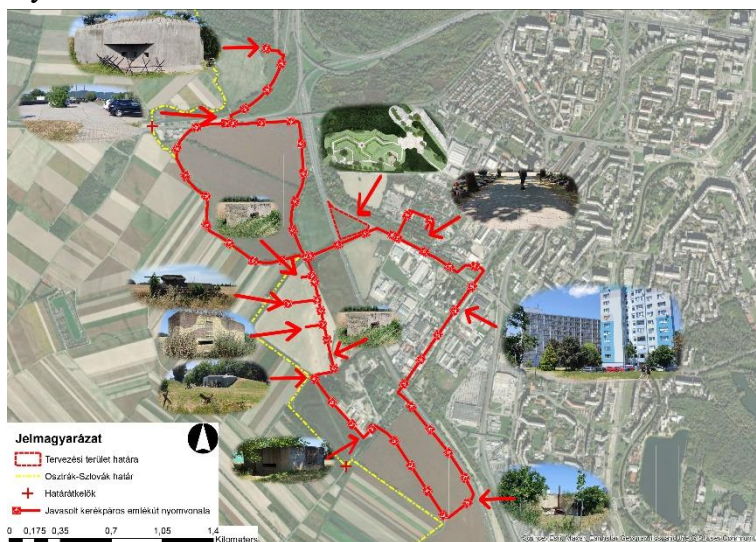
56. ábra: "Páncéltörő fal" (Forrás: Saját fotó)

55. ábra: BS-7 "Cvičiště" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)

54. ábra: A harckocsiárok falának feltételezett maradványai a BS-6 bunkertől nem messze található erdőfoltban (Forrás: Saját fotó)

57. ábra: A tervezett emlékút nyomvonala (Forrás: Saját szerkesztés)

9. Kiviteli műszaki leírás

9.1 Tervlapjegyzék:

- K-01: Meglévő állapot, 297X550 mm, M=1:500
- K-02: Bontási terv, 297X550 mm, M=1:500
- K-03: Favédelmi és fakivágási terv, 297X550 mm, M=1:500
- K-04: Kertépítészeti terv, 297X550 mm, M=1:500
- K-04_2: Színezett kertépítészeti terv, 297X550 mm, M=1:500
- K-05: Tereprendezési és vízelvezetési terv, 297X550 mm, M=1:500
- K-06: Zöldfelületi idomterv, 297X550 mm, M=1:500
- RT-K-01_1: Fogadótér kertépítészeti terve, A3, M=1:200
- RT-K-01_2: Történeti térkép kertépítészeti terve, A3, M=1:100
- RT-K-02_1: Fogadótér tereprendezési és vízelvezetési terve, A3, M=1:200
- RT-K-02_2: Történeti térkép tereprendezési és vízelvezetési terve, A3, M=1:100
- N-01: Növénykiültetési terv, 297X550 mm, M=1:500
- N-01_1: Fogadótér növénykiültetési terve, A3, M=1:200
- N-01_2: Történeti térkép növénykiültetési terve, A3, M=1:100
- N-02: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:50
- N-03: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:50
- N-04: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:25
- N-05: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:25
- N-06: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:25
- N-07: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:25
- N-08: Évelőkiültetési terv, A3, M=1:25
- M-01: A-A Metszet, 297X550 mm, M=1:500
- M-02: B-B és C-C Metszetek, 297X550 mm, M=1:200
- M-03: D-D Metszet, A3, M=1:200
- M-04: E-E és F-F Metszetek, A3, M=1:200
- R-01: Burkolati részlettervek, A3, M=1:10

- R-02: Parkoló burkolatának részlettervei, A3, M=1:10
- R-03: Burkolatsatlakozások a fogadótéren, A3, M=1:10
- R-04: Seprűzött beton utak keresztmetszete, A3, M=1:10
- R-05: Történeti térkép burkolatainak részletrajzai, A3, M=1:20
- R-06: Történeti térkép beton kisélemeinek részletrajzai, A3, M=1:15
- R-07: Látszóbeton táblafal részletrajza, A3, M=1:20
- R-08: VPI hulladékgyűjtő részletrajza, A3, M=1:20
- R-09: VPI padok részletrajzai, A3, M=1:20
- R-10: VPI ivókút részletrajza, A3, M=1:20
- R-11: VPI kerékpártároló részletrajza, A3, M=1:10

A meglévő állapot leírásától mos eltekintenek, lévén ezt kellő részletességgel már taglaltam a korábbiakban. Tervi megjelenítését a K-01-es tervlap mutatja.

9.2 Bontás⁹⁹:

A területen való munka elkezdése előtt szükséges a koncepció szempontjából akadályozó, valamint a jövőben cserélendő, áthelyezendő elemek és vegetáció elbontására, irtására. A jelenleg a területen található elemek közül kizárólag a BS-6 bunker marad aránylag érintetlenül, ennek ugyanis kizárólag a bejáratánál található 23,56 m² területű szórt burkolat, valamint az ahhoz vezető két fokos lépcső kerül elbontásra. Ez mellett még elbontásra kerül a jelenleg itt található emlékmű, a terület bejáratánál található négy darab sárkányfog valamint a jelenleg a tér közepén található kugelstand, melyeket azonban a munkálatok során körültekintően kell kiemelni, mivel ezek a tervezett koncepcióban újra felhasználásra kerülnek. A maradék területen található kisélemek, ami egy zászlórúd, hulladékgyűjtők, táblák, valamint a többi rögzített és nem fixált elem végleges elbontásra kerülnek. Ezeken kívül még elbontásra kerül a területre jelenleg bevezető betonút 177,41 m² betonlap felülete, valamint összesen 2455,58 m² cserjés kerül kiirtásra a munkák megkezdése előtt. A bontott burkolatok anyaga az építés során a tervezett burkolatok alépitményébe ledarálva felhasználható.

⁹⁹ K-02-es tervlap

9.3 Favédelem, fakivágás¹⁰⁰:

A területen jelenleg található faállomány meglehetősen fiatalnak mondható, aránylag kevés koros egyed van közöttük. Ezen állomány jelentős része kivágásra kerül több okból is, melyek az egyedek gyenge egészségi állapota (10 fa), az adott példány fiatalon is gyenge növekedést mutat (3 fa), valamint a területen található légvezetékek védőtávolságában való elhelyezkedés miatt (8 fa) kerül kivágásra. Ezek mellett a tervezett koncepcióval való összeférhetlenség miatt további 17 faegyedet kell eltávolítani. Ezek pótlását a korábbiakban ismertetett módon részben a tervezési területen, részben pedig a tervezett emléktű nyomvonal mentén valósítanánk meg. A fák statikai védőzónáján belül semmilyen munka nem végezhető, a favédelmi zónákon belül pedig csak kézi erővel végezhető munka. Építőanyagot és egyéb bontott anyagot csak a K-03-as tervlapon megjelölt deponálási zónákban lehet a meglévő, maradó fák védelme érdekében, valamint a kilyelölt anyagmozgató utak mentén mozoghatnak az anyagmozgatást végző nehéz gépek. A favédelmi és fakivágási munkákat faápoló szakmérnök felügyelete mellett kell végezni! Mivel a fafelmérési jegyzőkönyv olvasható formában nem fért fel a vonatkozó tervlapra, így azt a mellékletek között találják meg!

9.4 Tereprendezés¹⁰¹:

A tereprendezés során a jelenleg meglévő terep szintjéhez képest elhordás nem történne, kizárólag rátöltés. Ez két helyen valósulna meg a területen. Egyrészt a fő emlékbjektumot biztosító három nagyobb domb formájában, melyek belső oldalán egy $\frac{3}{4}$ lábás rézsű kerül kialakításra, külső oldalakon pedig a rendelkezésre álló hely függvényében, 1-2 lábás rézsűk. Az így kapott terep a belső terei esetében 2,5 m magasságú kiemelkedésekként jelenik meg. A belső meredek rézsűkön azok állékonysága érdekében egy három rétegű erózióvédelem kerül kialakításra, melyet egy 15 cm vastag Geomacell geocella réteg, egy 7 mm vastag Geomat kókusz mulcsozó matrac és a rézsűre telepített talajtakaró növényzet ad. A másik ilyen hely az áttelepített kugelstand, melyet 1,3 mély ráhordással kerül részlegesen befedésre. A kizárólag pozitív irányba billenő földtömeg egyensúlyt itt különleges körülmények teszik indokolttá, hiszen ahogyan azt korábban említettem, a területen mai napig lehetnek emberi maradványok, melyek háborítatlansága érdekében törekedni kell a lehető legkisebb mértékű és legsekélyebb földmunkákra. A tervezett terep kialakításához összesen 5605,87 m³ földre lesz szükség.

¹⁰⁰ K-03-as tervlap

¹⁰¹ K-05-ös tervlap

9.5 Vízvezetés¹⁰²:

A korábban említett kegyeleti, valamint fenntartási okok miatt a terület vízvezetését felszíni, vagy sekély mélységű elemekkel oldjuk meg. Ennek értelmében a legtöbb helyen a terep természetes lejtésviszonyait használjuk ki, melyek a tervezett objektum mögött (északi irányban) egy mélyedésben éri el területi negatív maximumát. Ez szolgálna egyfajta természetes, meglévő szikkasztóként annak a csapadékvíznek, mely nem képes addig beszivárogni a talajba. A burkolatok esetében a vízvezetést vagy vízáteresztő szerkezettel, vagy kifelé irányuló, 2 %-os lejtéssel és esetenként 2 %-os hosszanti lejtéssel (seprűzött beton felületek) oldjuk meg. A hosszanti lejtés biztosítása főleg az árok belsejében fontos, hiszen itt nem elég csak az oldalsó zöldfelületekre vezetni a vizet, a tereprendezésből is ki kell juttatni. Ezt segítené ezen burkolatok folyóka szegélye is, valamint a központi belső teresedés bejáratainál található résfolyókák és azok kivezetései. Az árokrendszerből kijutó vizet a terep lejtése és a zöldfelületek vezetnék el a továbbiakban. A csapadékvíz ideiglenes tárolására az északi mélyedés szolgálna.

9.6 Burkolatok¹⁰³:

A tervezett emlékhelyen többféle burkolat kap helyet. Legnagyobb kiterjedésben a stabilizer jelenik meg, mely a fogadótéren, valamint a terület déli, árkon kívüli útjainak burkolatát alkotja, 1057,66 m² kiterjedésben corten acél szegéllyel. A főbb úthálózatot, valamint a vizesblokk előterét szegély nélküli seprűzött betonból kerül kialakításra, összesen 674,73 m² kiterjedésben. A fogadótéren valamint a tervezett Ligetfalú térképen egyaránt helyet kap dolomit zúzottkő burkolat is, melyet a fogadótéren betont kerti szegéllyel, a térképen pedig ez mellett corten acél szegély is kísér, előbbi a burkolat belsejében, a település úthálózatát stilizálná. A parkoló burkolata dolomit zúzottkővel feltöltött gyeprács 528,61 m²-en. Ez szintén corten szegélyt kap, kivéve a parkolóhelyeknél, ahol kiemelt beton szegély jelenik meg biztonsági okokból. További két burkolat kerül kialakításra még a kortárs Ligetfalú térképen, melyek a ragasztott kavics a Duna vonalának bemutatására corten szegéllyel, valamint andezit zúzottkő corten U idomban, mely az egykori tankárok nyomvonalát jeleníti meg a térképen.

9.7 Zöldfelületi arány¹⁰⁴:

A teljes terület 28877 m² melyből a tervezett koncepció 25972 m²-t valósít meg zöldfelületként és 2905 m²-t burkolatként. Ennek megfelelően a zöldfelületi arány 90 %-os.

¹⁰² K-05-ös tervlap

¹⁰³ K-04-es, RT-K-01_1-es és RT-K-02_1-es tervlapok, részletterveik az R-01-R-06 tervlapokon láthatók

¹⁰⁴ K-06-os tervlap

Mivel Szlovákiában az egyes szabályozási övezetekre nem állapítanak meg százalékos területi kötelezettségeket, így ez csupán tájékoztató jellegű információ, de ha a magyar viszonylatban akarjuk látni, akkor az OTÉK egy ilyen objektumom közkert/közpark kategóriába sorolna, ahol a legkisebb kötelező zöldfelületi arány 60-70 %¹⁰⁵ lehet, így ha magyar viszonylatban nézzük, a tervezett koncepció eleget tesz az elvárásoknak ezen a téren.

9.8 Egyedi épített elemek:

A tervezett objektumban számos egyedi, előre gyártott elem kerül elhelyezésre, melyek egyedi gyártmány formájában valósulnának meg. Ezen objektumok esetében anyaghasználatuk egységesen látszóbeton, igazodva a területen, és a kapcsolódó emlékmű nyomvonalán található egykori védműrendszer anyaghasználatához. A felületükre savazásos technikával kerül felvitelre a felirat, ahol tervezzük, melyet az olvashatóság érdekében utólag festéssel kell kontrasztossá tenni. Az élek védelme érdekében minden elem esetében azok változó mértékben (az adott kisélem méretétől függően) 45°-ban lecsiszolásra kerülnének. Ezen kisélemek az alábbiak lennének:

Monolit látszóbeton táblafalak a tervezett emlékhelyen:

A talajból 1,5 m magasán kiemelkedő, 30 cm vastag beton falak, melyek a tervezési területen kerülnének elhelyezésre, annak tényfeltáró térrészén az egykor történeteket, valamint a fogadó téren, utóbbi helyen magát az objektumot bemutatva.

Meglévő bunkerek jelölése a történeti térképen:

20 centiméter átmérőjű látszóbeton hengerek, melyek a Ligetfalú határában ma is megtalálható bunkereket hivatottak jelölni a település kortárs térképén. Tetejükön az általuk megjelenített bunker neve kerülne megjelenítésre.

Elpusztult bunkerek jelölése a történeti térképen:

Az előbbihez hasonló, azonban felső részén három szintű lépcsőzetes módon kialakított henger, mely a Ligetfalú körül ma már meg nem található bunkereket jelölné, Tetejükön a legalsó lépcsőfokon kerülne feltüntetésre a az elem által jelképezett bunker neve.

Határkövek a történeti térképen:

¹⁰⁵ 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

5X5 centiméteres alaprajzú látszóbeton cövekek, melyek a kortárs Ligetfalú térképen jelenítenék meg a mai szlovák-osztrák határt.

A tömegsírokat jelölő beton virágok a történeti térképen:

Ezek a kis méretű, betonból öntött virágok a történeti térképen megjelenített tankárok szakaszokban kerülnének elhelyezésre, és azon árokszakaszokat jelölnék, amelyekben biztosan ismert tömegsírok jelenléte. Rögzítésük az alsó részükből kiálló acélpálcánál fogva történne, melyet méretre vágva a tankárok kortenacél vályújához hegesztik.

Kiselem megnevezése	Szükséges mennyiség (db)	Kapcsolódó tervlapok száma
Monolit látszóbeton táblafalak a tervezett emlékhelyen	5	R-08
Meglévő bunkerek jelölése a történeti térképen	11	R-07
Elpusztult bunkerek jelölése a történeti térképen	12	R-07
Határkövek a történeti térképen	123	R-07
A tömegsírokat jelölő beton virágok a történeti térképen	50	-

Mivel ezen elemek magas minőségű látszóbeton felületekként jelennek meg a tervezett emlékhelyen és az ahhoz kapcsolódó emlékt. mentén, így gyártásukra egy erre szakosodott céget kell megbízni meg, mint például a VPI Kft.-t. Ennek megfelelően az alkalmazandó pontos betonminőséget, vasalást, felületkezelést nem adom meg, mivel ezt a gyártóra bízom.

9.9 Utcabútorok¹⁰⁶:

A tervezett emlékhelyen és a kapcsolódó emlékút mentén, annak megállóinál elhelyezésre kerülnek különböző utcabútorok is, melyek anyagukban szintén a látszóbetont részesítenék előnyben, ezáltal utalva az egykori védművekre, amire formavilágukkal is reflektálnak esetenként. Az alkalmazásra kerülő termékek a VPI Kft. katalógusából kerültek kiválasztásra, valamint egy napozó ágy a Metalco termékkínálatából. Ezutóbbi anyagát tekintve acél és wpc azonban ezek esetében cél volt a betontól való eltérés. Az egyes bútorokból szükséges mennyiségek az alábbiak lennének:

Termék megnevezése	Szükséges mennyiség (db, a teljes területen)	Fotó
CROMA CRO-A2 pad	49	
CROMA CRO-C1 padközép	7	
ASTRO AST-120 hulladékgyűjtő	10	
TRINK TRK-L ivókút	3	
VELO VEL-1-2 kerékpártároló	9	
Metalco LIVE napozóágy	4	

¹⁰⁶ R-08-R-11-es tervlapok

9.10 Tervezett új emlékmű a földmű belsejében:

Esetünkben egy olyan elemről van szó, melynek tényleges formai és szerkezeti kialakítása szobrászati kérdéseket vet fel és technikákat érint, így erről csak nagyjából elképzeléseket tudok megfogalmazni. A tervezett emlékmű, szobrászművésszel való többszöri egyeztetést követően, egy maximum 1,2 méter magas, amorf geoid forma lenne, mely sokszög lapokból épül fel. Anyagát tekintve fekete gránit lenne, melyet egyes felületein homokfúvással mattítanánk, másokon felpolírozva hoznánk rajta létre tükröző felületeket, melyen a látogató arca mellett, a háttérben megjelenő mementók is látszanának, ezzel segítve a kép részévé válást.

9.11 Növénykiültetés¹⁰⁷:

A tervezett emlékhelyen a növénykiültetés a koncepció szempontjából másodlagosnak mondható, az elsődleges hangsúlyt a tereprendezés és az ahhoz kapcsolódó épített elemek adják. Ennek megfelelően az alkalmazott fajok kiválasztása során elsődleges szempontként nem a díszérték, hanem az extenzív körülmények közötti jó alkalmazhatóság és az őshonosság jelentek meg. Ez alól csak a fogadótéren található növénytelepítéssel fedett fahelyek és a tereprendezés belső meredek részsűi esetén tekintettünk el, mivel itt az adott pontra jellemző fényviszonyok mellett gyorsan kialakítható, egybefüggő talajtakarás szempontja volt elsődleges.

A szegélynövényzet létrehozására a meglévő cserjeállományból kell mintát venni és azt leszaporítva létrehozni a tervezett cserjebővítéseket. Ennek oka, hogy kizárólag térhatárolás lenne a szerepe ennek a vegetációnak, díszértéket nem szánunk neki, így pedig egy a terület körülményeihez már alkalmazkodott egyedcsoport lehet a legalkalmasabb.

A növénytelepítés során az adott taxonokat a növényjegyzékben megadott ültetési sűrűséggel kell telepíteni. Az évelők ültetést követően a talajt a tereprendezés részsűit leszámítva 5 cm vastagon mulccsal kell teríteni, és egyedenként 1 liter vizet kell kijuttatni. Elvirágzás után a száraz részeket el kell távolítani. A cserjék telepítése során 40X40X40 cm-es ültetőgödört kell kialakítani. Az egyes faegyedek számára 1X1X1 m-es ültetőgödört kell ásni, majd ültetést követően 100 liter vízzel kell beöntözni. Az ültetőgödör aljára érett marhatrágyát kell szórni. A facsemetét a földlabdánál fogva kell szállítani, az ágaknál fogva TILOS! Szállítás közben ügyelni kell rá, hogy ne ütődjön hozzá semminek. Az ültetés előtt a gyökérlabda burkolatát eltávolítani TILOS, csak a gyökérnyaknál kerüljön a drót

¹⁰⁷ N-01-N-08 tervlapok

meglazításra. A növénytelepítési munkákat megfelelő szaktudású szakembernek kell felügyelni. Cserjék és fák esetében évente alakító metszést kell végezni!

Alkalmazott taxonok:

Fák:

Acer campestre

Acer tataricum

Alnus x spaethii

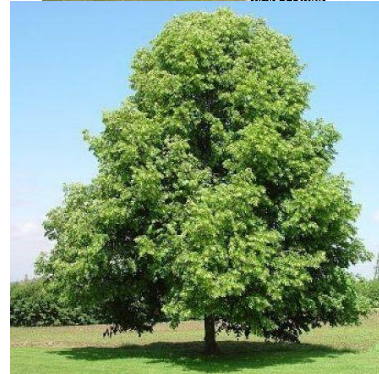
Fraxinus ornus

Populus alba

Tilia platyphyllos

Cserjék:

Cotoneaster dammeri 'Skogholm'

Euonymus fortunei 'Minimus'

Lonicera pileata 'Moss Green'

Potentilla tridentata 'Nuuk'

Évelők:

Aegopodium podagraria 'Variegatum'

Brunnera macrophylla 'Silver Heart'

Carex morrowii 'Ice Dance'

Helleborus niger

Luzula pilosa

Ophiopogon japonicus 'Minor'

Symphytum grandiflorum 'Wisley Blue'

Teucrium chamaedrys

Vinca minor

Waldsteinia ternata

9.12 Fenntartás:

A fenntartás szempontjából, figyelembe véve a terület települési elhelyezkedését, egy elsősorban extenzíven/félextenzíven kezelt zöldfelület kialakítása volt a cél. Ennek megfelelően az egyes részegységekhez kapcsolódó munkák is ehhez igazodnának, melyek az alábbiak lennének:

Gyepfelületek:

A gyepék szempontjából két fenntartási intenzitást kétféle képen jelenne meg. Ezen zöldfelületek jelentős részén évente háromszor történne nyírás, melynek során a kaszálékot el kell szállítani a területről. Ez alól kivételt képezne a tereprendezés északi részei, ahol alternatív gyepgazdálkodási mód kerül alkalmazásra, évi egy kaszálással. Ezek időzítése az évi három esetben tavasz végén, nyár közepén és nyár végén, az extenzív virágos gyepen pedig az azt alkotó taxonok virágzása után történne.

Évelőfelületek:

Ezek esetében egy félextenzív fenntartás jelenne meg, elsődleges munkaként a nyári öntözéssel melyet két hetent szükséges lenne elvégezni. Emellett kéthavonta gyommentesítés és célszerű lenne, amennyiben ez szükséges, valamint szintén szükség esetén az elpusztult egyedek pótlása. Elvirágzás után a száraz növényi részeket el kell távolítani!

Cserjefelületek:

A kertészeti fajokkal telepített cserjefelületek esetében kizárólag szükség szerinti pótlás, illetve az aszályos időszakban öntözés jelenne meg elvégzendő munkaként. A honos taxonokból álló foltok esetében azok fejlődését a természetes szelekcióra és a szukcessziós folyamatokra kell bízni, egyedül az esetleges terjedésüket kell megakadályozni. Évente alakító metszést kell végezni!

Faegyedek:

Kezdetben a kiültetett taxonok fejlődésének biztosítása kulcsfontosságú, valamint az esetleges pótlás. Ezt követően kéthavonta egyszer ellenőrizni kell a terület állományát, és a szükségessé váló egészségügyi kezeléseket kell elvégezni. Évente alakító metszést kell végezni!

Épített elemek:

A terület jellegéből és a korábban említett problémákból adódóan számolnunk kell az esetleges vandalizmussal, mely talán a tervezett emlékhely ezen elemeit érinti a leginkább. Ennek érdekében az épített elemeket és utcabútorokat heti rendszerességgel ellenőrizni kell és a szükségessé váló javításokat mihamarabb el kell végezni rajtuk.

Öntözés:

Az öntözés a növények megeredéséig szükséges, legalább 2 évig, folyamatosan csökkentve a kijuttatott víz mennyiségét. Öntözni a hajnali és esti órákban kell!

9.13 Látványtervek:

Fogadótér látványa a kerékpáros útról érkezve

Fogadótér látványa a parkoló felől érkezve

A fogadótér központi részének látványa

A tereprendezés belsejének látványa

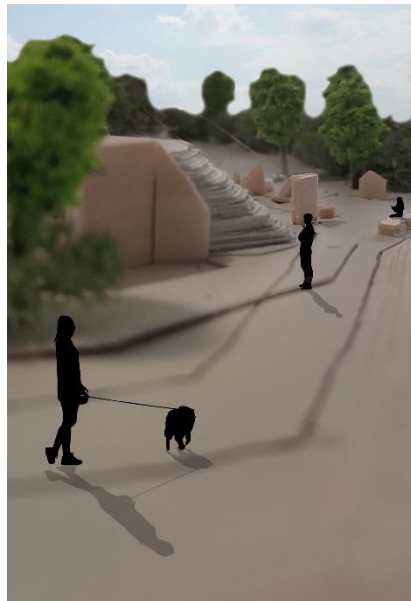
Tereprendezés látványa a történeti térkép felől

A tereprendezés és az autópálya felüljáró közötti keskeny térrész látványa

Az új emlékmű környezetének látványa

A történelmi térrész látványa az amfiteátrumból

10. Összegzés

Mikor elkezdtem a munkát a Pozsonyligetfalui népiirtás emlékhelyén, korántsem gondoltam volna, hogy egy ilyen hosszú és szerteágazó utat fogok bejárni, mire ideáig eljutok. A projekt elején rengeteg időt szántam a történelmi kutatásra, hogy minél jobban megismerjem a települést és Csehszlovákiában egykor történeteket és ez alapján egy olyan emlék helyet tervezhessek meg, mely méltó módon állít emléket az áldozatok számára. A koncepció kialakítása során egy olyan objektumot hoztunk létre, mely a kortárs elveket minél nagyobb mértékben igyekszik integrálni. Ezt számos referencia emlékhely elemzése

is segítette, melyek esetében a kutatás során igyekeztem azokat minél kisebb részleteiben, szimbolikájuk terén is megismerni. Az egyik legfontosabb szempont volt még számunkra, hogy a koncepció, annak ellenére, hogy diplomadolgozatnak készül, minél inkább igazodjon a Szlovákiában hatályos építési törvényekhez és egyéb jogszabályokhoz, hiszen így a projekt esetleges megvalósulása is lehetségessé vált, amiről jelen esetben az a tudomásom, hogy a kezdeményezések szintjén már történtek megmozdulások. A tervek elkészültéhez jelentősen hozzátek a Pozsonyligetfalun többször megtett terepbejárások. Sok esetben a saját felmérésekre tudtam csak támaszkodni, továbbá esetenként a tájrégészethez hasonlóan, apró felszíni nyomokból próbáltunk meg az emlékút szempontjából fontos pontokat megkeresni Ligetfalu határában. A koncepciót igyekeztük a vizsgálatok során kiderítetteknek megfelelően minél inkább úgy kialakítani, hogy az ne csak a fizikai, de a mentális téren is minél inkább elősegítse az emlékezést, melyet véleményem szerint sikerült megalkotnunk. Az apró, akár növény egyedek szintjén értelmezhető utalások elsöre elvontan, de az események ismeretében már világosabban igyekeznek narratíva szerűen bemutatni az itt megtörténteket, de a klasszikusabb megismerésre is lehetőséget ad, hiszen az események nem annyira közismertek, mint azt elsöre hinnénk, így ennek megléte is kulcsfontosságú. Ezek, amennyiben a projekt a jövőben megvalósul, remélhetőleg lehetővé teszik, hogy Přerov és Pozsonyligetfalu után több olyan emlékhely is létesülhessen, mely az egykor Csehszlovákiában történt német-magyar üldözések sokszor más etnikumokhoz is tartozó áldozatainak méltó emléket állítsanak, és egyben felhívják a figyelmet arra, hogy miért is kellene arra törekednünk, emeberiség szinten, hogy ilyen események többé ne történhessenek meg, hiszen a genocídium továbbra sem a múlt egy elfeledett rémtette, hanem sajnos napjainkban is releváns cselekmény maradt. Zárszóként megismételném a Bsc szakdolgozatomban tetteket, mégpedig hogy egy idézettel zárnam a diplomadolgozatomat is. Ugyan a kifejezés az I. világháborúhoz kapcsolódik, azonban szintén az emlékezés fontosságára hívja fel a figyelmet:

„Lest we forget!”¹⁰⁸

¹⁰⁸ URL-37

11. Forrásjegyzék

Írott források:

- Dunajszky, 2017
Dunajszky Géza (2017): Ballada a szülőföldről
Print Invest Magyarország-H Zrt., Győr, 2017
ISBN 978-80-972622-0-4
- Márkó, 1994
Márkó László (1994): Officina Egyetemes Lexikon
Officina Nova Kiadó
- Mohammad, 2016
Omar Mohammad (2016): The contemporary memorial landscape: How to convey meaning through design. A study based on cases of London and Palestin
Edinburgh School of Architecture and Landscape Architecture, University of Edinburgh, 2016
- MTA Nyelvtudományi intézet, 1979
A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete (1979): A magyar nyelv értelmező szótára
Akadémia Kiadó, Budapest, 1979
- Ormos, 1967
Ormos Imre (1967): A kerttervezés története és gyakorlata
Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1967
- Szabó – Doma-Tarcsányi – Nádasy, 2017
Szabó Krisztina – Doma-Tarcsányi Judit – Nádasy László (2017): Lágyszárú növények és alkalmazásuk a tájépítészetben
Szent István Egyetemi Kiadó, Budapest, 2017
- Udvardy, 2022
Udvardy Zoltán (2022): Sóval hintették be, Pozsonyligetfalu – egy népiirtás története
Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2022
ISBN 978-615-6419-0-3

Felhasznált jogszabályok:

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 50/1976 törvény a területrendezési és építési szabályzatról (2023. 01. 01. hatályos verzió)
- Pozsony, a Szlovák Köztársaság fővárosának területi terve
- 356/2019 törvény a természet- és tájvédelemről
- 49/2002 törvény a műemléki alap védelméről
- 150/2019 törvény az invazív idegenhonos fajok betelepülésének és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről, valamint egyes törvények módosításáról
- 15/2017. (V. 3.) XI. ÖK rendelet a fás szárú növények védelméről
- 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

Online adatbázisok:

Google Maps:

<https://www.google.com/maps/dir/48.1362024,17.1103334/48.1178596,17.0820589/@48.1264976,17.0849721,2724m/data=!3m1!1e3!4m2!4m1!3e0>

(2023. 03. 24., 13:53)

Pozsony területrendezési terve:

<https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/rozvoj-mesta/uzemnoplanovacie-dokumenty/platna-uzemnoplanovacia-dokumentacia/uzemny-plan-mesta-a-jeho-zmeny-a-dopluky>

(2023. 02. 22., 12:40)

Szlovák jogszabálytár:

<https://www.zakonypreludi.sk/zz/zbierka>

(2023. 02. 22., 12:38)

Fenntartható regionális turizmus terv a Pozsonyi régióban:

<https://ippoz.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=67d1f1112e09460c832882ba25bb6ab1>

(2023. 06. 28., 21:37)

Pozsonyi területrendezési tervek:

<https://vyvlastnenie.sk/kauzy/obchvat-bratislavy-dialnica-d4/uzemny-plan-bratislavy-vybrane-mapy/>

(2023. 06. 28., 21:38)

Natura 2000 területek:

<https://natura2000.eea.europa.eu/>

(2023. 06. 28., 21:39)

Szlovák geoportál:

https://www.geoportal.sk/sk/kataster-nehnutelnosti/vseobecne/?fbclid=IwAR3ycgqUKhz-31UkZgzJgONHN6VCww4iw8-NWgOC_paWxNjh1XIsAZrBnYo

(2023. 06. 28., 21:40)

Szlovák kataszteri térképek:

<https://zbgis.skgeodesy.sk/mkzbgis/sk/kataster/toc?bm=zbgis&z=15&c=18.628518,47.919189&it=line&dt=-&fbclid=iwar3ue3lryfd7cowrc7tvgpknzjc0cndr3feykiqkv1ogkaoyrykg3gk2gxy&pos=48.800000,19.530000,8>

(2023. 06. 28., 21:41)

Arcanum maps adatbázis (Történeti térképek):

<https://maps.arcanum.com/hu/>

(2023. 07. 30., 11:25)

SR Geoinformatikai Laboratórium (Szlovák ortofotók):

<https://mapy.tuzvo.sk/hofm/Default.aspx>

(2023. 07. 30., 11:26)

Egyéb online források:

URL-1:

<https://wartraveller.com/ww2-location/dragons-teeth-tank-traps/>

(2023. 02. 08., 9:36)

URL-2:

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/V%C3%A9dm%C5%B1>

(2023. 02. 08., 9:49)

URL-3:

https://en.wikipedia.org/wiki/Dummy_tank

(2023. 06. 27., 20:58)

URL-4:

https://ww2-history.fandom.com/wiki/Anti-Tank_Ditch

(2023. 02. 13., 10:35)

URL-5:

<https://www.magyarso.rs/hu/4120/kozelet/209656/A-megk%C3%ADnzottak-%C3%A9s-kiv%C3%A9gzettek-eml%C3%A9k%C3%A9re.htm>

(2023. 02. 26., 10:07)

URL-6:

https://m.vajma.info/cikk/vajdasag/27104/Szabadka-A-Vergodo-madar-mar-1125-egyilkolt-es-azonositott-ember-orok-almat-orzi.html?fbclid=IwAR3uvC-8OF0_1VlxzEFSEcU6pEoLGW9G8Ro3WP31tVht0Rlqfihlj4mhWUE

(2022. 11. 20., 10:13)

URL-7:

https://www.magyarso.rs/hu/4611/vajdasag_szabadka/242158/Verg%C5%91d%C5%91-mad%C3%A1r.htm

(2023. 02. 26., 10:22)

URL-8:

<https://szolyvaipark.org/szolyvai-emlekpark/>

(2023. 02. 26., 11:19)

URL-9:

<https://tortenelemportal.hu/2010/05/magyarirtas-korostarkanyban-1919-tavaszan/>

(2023. 02. 26., 12:07)

URL-10:

<https://felvidek.ma/2018/06/hatalmas-kereszt-emlekeztet-az-1945-os-prerovi-meszarlas-aldozataira/>

(2023. 02. 26., 13:28)

URL-11:

<https://intezet.nori.gov.hu/tortenelmi-emlekhelyek/Muhi/muhi-csata-emlekmuve/>

(2023. 02. 26., 14:09)

URL-12:

<https://aviewoncities.com/berlin/holocaust-memorial>

(2023. 02. 26., 15:34)

URL-13:

<https://www.defense.gov/Multimedia/Experience/Vietnam-Veterans-Memorial/>

(2023. 02. 27., 10:46)

URL-14:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Vietn%C3%A1mi_h%C3%A1bor%C3%BA

(2023. 02. 27., 11:02)

URL-15:

<https://zbgis.skgeodesy.sk/mkzbgis/sk/kataster/toc?bm=zbgis&z=15&c=18.628518,47.919189&it=line&dt=-&fbclid=iwar3ue3lryfd7cowrc7tvgpknzjc0cndr3feykiqkv1ogkaoyrykg3gk2gxy&pos=48.800000,19.530000,8>

(2023. 02. 23., 11:38)

URL-16:

<https://mapy-petrzalka.hub.arcgis.com/apps/e5b88136792c46629f2885068718c172/explore>

(2023. 02. 23., 11:43)

URL-17:

<https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/rozvoj-mesta/uzemnoplanovacie-dokumenty/platna-uzemnoplanovacia-dokumentacia/uzemny-plan-mesta-a-jeho-zmeny-a-doplňky>

(2023. 02. 23., 11:52)

URL-18:

<https://ippoz.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=67d1f1112e09460c832882ba25bb6ab1>

(2023. 02. 23., 12:08)

URL-19:

<https://slovakia.travel/muzeum-petrzalskeho-opevnenia>

(2023. 02. 21., 11:46)

URL-20:

<http://uha.zilina.sk/wp-content/uploads/2021/03/%C5%A0tandardizovanie-podmienok-v%C3%BDsadiieb-na-parkovisk%C3%A1ch-v-meste.pdf>

(2023. 02. 22., 12:48)

URL-21:

<https://invaznedruhy.sopsr.sk/informacne-materialy/>

(2023. 02. 22., 13:02)

URL-22:

<http://www.muzeum.kolobrzeg.pl/pl/muzeum/archeologia-pol-bitewnych/schron-kugelstand/>

(2023. 07. 27., 9:15)

URL-23:

<https://rarehistoricalphotos.com/inflatable-dummy-tanks-1918-1945/>

(2023. 07. 27., 9:17)

URL-24:

<https://www.onet.pl/informacje/kopalniawiedzypl/muzeum-w-kolobrzegu-pozyskalo-unikatowe-schrony/62wdg1p,30bc1058>

(2023. 07. 27., 9:14)

URL-25:

https://www.warhistoryonline.com/world-war-ii/siegfried-line-bunkers.html?Exc_D_LessThanPoint002_p1=1

(2023. 07. 27., 9:32)

URL-26:

<https://hu.pinterest.com/pin/620370917417882560/>

(2023. 07. 27., 9:38)

URL-27:

<https://ridewithgps.com/events/27569-eurovelo#routes/17731731/preview>

(2023. 07. 27., 10:37)

URL-28:

https://hu.frwiki.wiki/wiki/H%C3%A9risson_tch%C3%A8que

(2023. 07. 30., 10:51)

URL-29:

https://4444k.blog.hu/2021/01/04/az_atlanti_fal_941

(2023. 07. 30., 10:55)

URL-30:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Szolyvai_Eml%C3%A9kpark#/media/F%C3%A1jl:Svaliava_Memorial_Park_Aerial_2019_04.jpg

(2023. 07. 30., 11:57)

URL-31:

<https://ma7.sk/tajaink/nem-felejtunk-pozsonyi-magyarok-a-prerovi-meszarlas-emlekmuvenel>

(2023. 07. 30., 12:03)

URL-32:

<https://pestisracok.hu/kisert-a-mult-nemetorszagban-az-afd-elkezdte-feszegetni-a-kenyes-emlekezetpolitikai-hatarokat/>

(2023. 07. 30., 12:14)

URL-33:

<https://www.sartle.com/artwork/vietnam-veterans-memorial-maya-lin>

(2023. 07. 30., 12:20)

URL-34:

<https://imhd.sk/ba/mapa-schema/2695/Denn%C3%A9-linky-13-2-2023>

(2023. 07. 30., 13:54)

URL-35:

<https://ww2aircraft.net/forum/media/t-34-76-model-1941-42-the-welded-turret.27627/>

(2023. 08. 10., 14:55)

URL-36:

<https://landezine.com/the-third-train-by-gilles-brusset/>

(2023. 10. 29., 14:35)

URL-37:

https://en.wikipedia.org/wiki/Lest_we_forget

(2023. 10. 29., 15:39)

12. Ábrajegyzék

1. ábra: Brit katonák egy felfújható M4 Sherman állharckocsival feltehetőleg 1944-ben (Forrás: URL-23).....	5
2. ábra: Cseh sündisznó Pas de Calais megyében (Franciaország), 1944 (Forrás: URL-29).....	5
3. ábra: Kugelstand géppuskafészek szerkezete és metszete (Forrás: URL-24).....	6
4. ábra: Sárkányfog mező a német Siegfried vonal mentén, 1945-ben (Forrás: URL-25).....	7
5. ábra: Tankárok, benne elakadt szovjet BT-7 könnyű harckocsival, 1941 (Forrás: URL-26).....	7
6. ábra: Vymer (Forrás: Udvardy, 2022, P. 164.).....	10
7. ábra: A ligetfalui erődrendszer és gyűjtőtábor (Forrás: Udvardy, 2022, P. 143.).....	11
8. ábra: A ligetfalui események (Forrás: Saját szerkesztés).....	12
9. ábra: A ligetfalui lakótelep (Forrás: Saját fotó).....	14
10. ábra: Ligetfalu az Első katonai felmérésen, 1782-84 (Forrás: Arcanum maps adatbázis).....	14
11. ábra: Ligetfalu az Második katonai felmérésen, 1840-69 (Forrás: Arcanum maps adatbázis).....	14
12. ábra: Ligetfalu 1941-ben(Forrás: Arcanum maps adatbázis).....	15
13. ábra: Ligetfalu az 1950-es években (Forrás: SR Geoinformatikai Laboratórium adatbázisa).....	15
14. ábra: Ligetfalu 2010-ben (Forrás: SR Geoinformatikai Laboratórium adatbázisa).....	15
15. ábra: A szabadkai emlékhely (Forrás: URL-6).....	18
16. ábra: A szolyvai emlékhely: (Forrás: URL-30).....	20
17. ábra: A kőröstárkányi emlékmű (Forrás: URL-9).....	21
18. ábra: A přerovi emlékhely (Forrás: URL-31).....	22
19. ábra: A muhi csata emlékhelye (Forrás: Saját fotó).....	23
20. ábra: A berlini Holokauszt-emlékmű (Forrás: URL-32).....	25
21. ábra: A vietnámi veteránok emlékműve (Forrás: URL-33).....	26
22. ábra: Az Al-Nakba emlékpark koncepciója (Forrás: Mohammad, 2016, 25-26-os számú mellékletek).....	28
23. ábra: A tervezési terület (Forrás: Google Earth).....	29
24. ábra: A tervezési terület kataszteri térképe (Forrás: Szlovák kataszteri térképek online adatbázisa).....	29
25. ábra: A tervezési terület szabályozási térképe (Forrás: Saját szerkesztés a hatályos területrendezési tervek alapján).....	30
26. ábra: A tervezési területet érintő közművek (Forrás: URL-17).....	30
27. ábra: Tömegközlekedés a tervezési terület közelében (Forrás: URL-34).....	31
28. ábra: A tervezési terület mellett tervezett kerékpárút nyomvonala (Forrás: URL-18).....	31
29. ábra: A jelenleg a tervezési területen található emlékmű (Forrás: Saját fotó).....	32
30. ábra: Kugelstand a tervezési területen (Forrás: Saját fotó).....	32
31. ábra: Sárkányfogak a terület bejáratánál (Forrás: Saját fotó).....	32
32. ábra: A terület jelenlegi sematikus lejtésviszonyai (Forrás: Saját felmérések).....	32
33. ábra: A területen található BS-6 „Vrba” bunker (Forrás: Saját fotó).....	33
34. ábra: Fiatal faegyedek a terület bejáratához közel (Forrás: Saját fotó).....	33
35. ábra: A tervezési terület jelentős részére jellemző nádas-cserjés növényzet (Forrás: Saját fotó).....	34
36. ábra: A tervezési terület szempontjából releváns értékek és konfliktusok (Forrás: Saját szerkesztés).....	34
37. ábra: A tervezési terület távolsága Pozsony és Ligetfalu központjától (Forrás: Saját szerkesztés).....	35

38. ábra: A Ligetfalut érintő Eurovelo 6 (felül) és Eurovelo 13 (alul) kerékpáros útvonalak (Forrás: URL-27).....	37
39. ábra: A tervezett emlékhely fogadótere (felül) (Forrás: Saját rajz), és az inspirációként szolgáló „The gardfen of the third train” (alul) (Forrás:landazine.com)	42
40. ábra: Az emlékhely központi elemeként szolgáló tereprendezés (Forrás: Saját rajz)	43
41. ábra: Központi teresedés az új emlékművel (Forrás: Saját rajz)	43
42. ábra: Az emlékhely "feltáró" része (Forrás: Saját rajz)	44
43. ábra: Hadtörténeti térrész (Forrás: Saját rajz).....	44
44. ábra: Ligetfalu térképe az emlékhelyen (Forrás: Saját rajz)	45
45. ábra: A BS-4 parkoló (Forrás: Saját fotó)	48
46. ábra: BS-4 "Lány" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)	48
47. ábra: BS-6 "Vrba" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)	49
48. ábra: A Leventék tömegsírjának helye a ligetfalui köztemetőben (Forrás: Saját fotó)	49
49. ábra: Az egykori ligetfalui láger helye (Forrás: Saját fotók).....	49
50. ábra: BS-10 "Tri hranice" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó).....	49
51. ábra: BS-9 bunker és környezete (Forrás: Saját fotó).....	50
52. ábra: BS-8 "Hrbitov" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó).....	50
53. ábra: Állharckocsi Ligetfalu határában (Felül) (Forrás: Saját fotó) és a nagy valószínűséggel mintául szolgáló T-34/76 mod. 1941 szovjet közepes harckocsi (Alul) (Forrás: URL-35)	50
54. ábra: A harckocsiárok falának feltételezett maradványai a BS-6 bunkertől nem messze található erdőfoltban (Forrás: Saját fotó))	51
55. ábra: BS-7 "Cvičisté" bunker és környezete (Forrás: Saját fotó)	51
56. ábra: "Páncéltörő fal" (Forrás: Saját fotó).....	51
57. ábra: A tervezett emlékút nyomvonala (Forrás: Saját szerkesztés)	51

13. Mellékletek

1. számú melléklet:

Helyszíni fotók a jelenlegi állapotról

A tervezési terület bejárata

Útjelző tábla a BS-6 múzeumhoz a tervezési terület bejáratánál

Parkolási lehetőség a tervezési terület bejáratánál

Nádas-cserjés a tervezési terület északi részén

Gyepes terület a tervezési terület bejáratánál

Fiatalfás állomány a Bratská út menti területén

440 kW-os magasfeszültségű légvezeték oszlop a területen

A tervezési terület Bratská út felőli része

Ismertető tábla a területen

Ismertető tábla a területen

Betonnal kiöntött ágyúlőszer hüvelyek, mint láncartók a területen

A BS-6 bunker és környezete, előtérben a kugelstand-dal

A területen található kugelstand előregyártott géppuskafészek

Ismertető tábla a kugelstand mellett

Mosdó/raktár a terület közepén található
cserjefoltban

A terület autópálya híd felőli része

Mosdó/raktár a terület közepén található
cserjefoltban

A terület jelenlegi utcabútorai
(hulladékgyűjtő)

Fiatalfegyedek a terület autópálya híd felőli
részén

A terület jelenlegi utcabútorai (piknikasztal)

A terület jelenlegi utcabútorai (asztal)

A terület jelenlegi utcabútorai (pad)

Improvizált hulladékgyűjtő a BS-6 mellett

Tábla és hulladékgyűjtő a BS-6 mellett

BS-6 'Vrba' bunker

A BS-6 déli lőállása

A BS-6 környezete és északi lőállása

A ligetfalui népi történelmi múzeum jelenleg

Az autópálya híd alatti térrész

A ligetfalui népiirtás emlékműve

Az emlékművön látható emléktábla

A terület jelen állapota az autópálya hídról
fotózva

Panoráma fotó a terület Bratská út felőli részéről

Panoráma fotó a BS-6 bunker környezetéről

2. számú melléklet:

Fotók a tervezett emlékút nyomvonaláról

A BS-4 parkolója

Pihenő a BS-4 parkolónál

EUROVELO 6 nyomvonal az árvízvédelmi töltéseken a BS-4 bunker felé

EUROVELO 6 nyomvonal az árvízvédelmi töltéseken a BS-4 bunker felé

A BS-4 bunker környezete

Cseh sündisznó és improvizált harckocsi akadály mező a BS-4 bunkernél

Improvizált harckocsi akadály mező a BS-4 bunkernél

Növényzet által benőtt rekonstruált lövészárók a BS-4 bunker mellett

Látvány a tervezési terület melletti autópálya hídról a BS-7 és BS-8 bunkerek irányába

Mezőgazdasági út a BS-6 és BS-8 bunkerek között

A szántóföld közepén álló BS-7 bunker

Gabona táblában megbúvó páncéltörő fal a BS-6 és BS-8 között

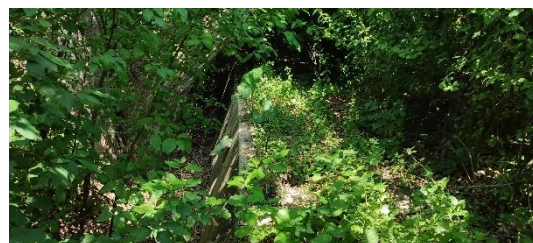
Védmű imitációk a BS-8 bunker mellett

Egykori gyűjtőtábor imitációja a BS-8 bunkernél

I. világháborús katonai temető a BS-8 mellett

Megmaradt tankárok szakasz a BS-8-tól északra fekvő erdősávban

Megmaradt tankárok szakasz a BS-8-től délre

Egykori tankárok nyomvonalának maradványai a BS-9 bunkertől északra

EUROVELO 13 szakasz táblája a BS-10 bunkertől nem messze

Az EUROVELO 13 nyomvonala a BS-10-től nyugatra

Feltételezhető tankárok maradványokkal teli erdőfolt BS-6 mellett az autópálya túloldalán

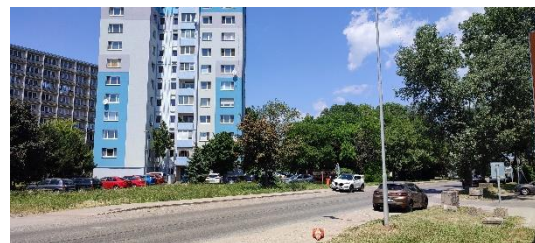
Hartmut Tautz emlékmű a BS-9-től nem messze

Út a BS-10-hez, háttérben a tömegsírokra nőtt lakóteleppel

EUROVELO kerékpárutakat jelző tábla

Az egykori ligetfalui lágér helye napjainkban

3. számú melléklet:

Fotók a tervezett emlékhely makettjéről

További mellékletek:

- Konzulensi nyilatkozat
- Nyilatkozat a dolgozat nyilvános hozzáféréséről
- Absztrakt
- Fafelmérési jegyzőkönyv
- Árazatlan tervezői anyagkiírás
- Növényjegyzék
- Diploma kiviteli tervdokumentáció

NYILATKOZAT

Mezei Bálint (Neptun azonosítója: JM9WXE) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom / nem javaslom**¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2023. november 1.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Mezei Bálint
A Hallgató Neptun kódja: JM9WXE
A dolgozat címe: Kortárs emlékhely Pozsony ligetfalan
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kert- és Szabadtervtervezési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év november hó 05. nap

Mezei Bálint
Hallgató aláírása

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
mesterképzési szak

Kortárs emlékhely Pozsonyligetfalun

Kortárs emlékhely tervezése a Pozsonyligetfalun 1944-48 között
megtörtént népiirtás áldozatainak

Belső konzulens: Karlócai Dr. Bakay Eszter
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet
Kert- és Szabadtértervezési
Tanszék

Külső konzulens:

Készítette: Mezei Bálint László

Budapest

2023

Kortárs emlékhely Pozsonyligetfalun (Kortárs emlékhely tervezése a Pozsonyligetfalun 1944-48 között megtörtént népiirtás áldozatainak)

Mezei Bálint László

Tájépítész mérnök, Msc, nappali

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet, Kert- és Szabadtértervezési tanszék

Belső témavezető: Karlócainé Dr. Bakay Eszter, egyetemi docens

Külső témavezető:

A pozsonyligetfalui események léptékének nagyvonalú ismeretében, és azoknak való méltó megemlékezés módjának hiányában fogtam bele a kutatásba, és emlékhely tervezésébe a településen. A kutatások során elsősorban az esetek háttérére koncentráltam, melyekről gyorsan kiderült, hogy máig érzékeny témaként jelennek meg a közvéleményben. Ennek okából kiindulva döntöttünk a minél absztraktabb, kortársabb megközelítés és formai kialakítás miatt, hiszen így egyértelműen mutathatja magáról a létrejövő objektum, hogy nem kíván semmilyen nézetet képviselni, csupán az áldozatok emlékét kívánja megőrizni a jövő generációinak. Ez sok esetben igaz a klasszikus értelemben vett emlékhelyekre/emlékművekre, így ezt igyekeztünk mérsékelni, azonban a történetek ismertsége miatt visszafogottan, de szükségszerűnek láttuk klasszikusabb elemek megjelenését is a koncepcióban. A kortárs elvek megismerése érdekében írott források mellett megvalósult, vagy elvi példák elemzésén keresztül történt. Szintén fontos részét jelentették a kutatásnak a Szlovákiában hatályos építésügyi és műemlékvédelmi jogszabályok, valamint a szabályozási és regionális tervek elemzése is, melyek alapján a végleges kialakítás jogszabályi megfelelését és turisztikai hálózatba illeszkedését alakítottuk ki. Ezesetben aránylag könnyű dolgunk volt, hiszen a szlovák településrendezésben, az egyes szabályozási övezetekben nem százalékos arányokat és terület adatokat adnak meg kritériumokként, hanem megépíthető, esetleg megépíthető és meg nem építhető objektumokat, melyekre külön méret és mennyiségi szabályozások vannak. Emiatt a hazánkban használt klasszikus zöldfelületi arány meghatározás náluk kevésbé használható. A vizsgálatok végeztével egy hosszas folyamat eredményeként született meg a végleges koncepció, melyben a legkisebb részletekig igyekeztünk érvényesíteni a kortárs

szellemet, így esetenként akár kisebb növényfoltoknak, vagy burkolatarchitektúráknak is utalást hordozó funkciót adni. A klasszikus bemutató elemek úgy kerültek elhelyezésre a területen, hogy azok megtekintéséhez előbb be kelljen járni, az emlékhelyet, így miután ott részletesebben megismertük az eseményeket, döbbenhetünk rá az addig jelentéktelennek vélt részletekre, például, hogy a kisebb facsoportok miért álnak mindig három fából, vagy miért van kilencven kis beton elem a tereprendezés központi teresedésében. Az emlékhelyi funkció mellett az objektum és az ahhoz kapcsolatlan tervezett emlékút célja még a település körül mai napig nagy mértékben megtalálható, a két világháború között épült erődrendszer bemutatása is. Ennek az emlékhelyen található részeit szintén a lehetőségekhez mérten, minél kortársabb módon igyekeztünk megmutatni az ide látogatók számára, valamint mindkét funkcióhoz kapcsolódóan gondoskodtunk a jövőbeni rendezvények megszervezésének lehetőségére is. Voltak olyan kérdések azonban, amelyekre nem tudtunk teljes körű választ adni, csak javaslatokat. Ezek voltak a jelenlegi szabályozási tervek koncepcióval való ellentmondásai, valamint a terület megközelíthetőségének problémái. Ezek teljeskörű megválaszolásához mindenképpen szakági segítség szükséges a projekt megvalósíthatósága szempontjából.

Fafelmérési jegyzőkönyv

Sorszám	Latin név	Törzsátmérő (cm)	Magasság (m)	Lombkorona átmérő (m)	Állapot (1-5)	Megjegyzés	Szükséges munka	Kivágás oka (Csak az elsődleges)
1.	Populus alba	22	15	9	4	Néhol kéregsérülés a villákban	Kéregsérülések kezelése	-
2.	Prunus cerasifera	9	4	5	4	Ikertörzs, sok göcs	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
3.	Juglans regia	6	6	5	4	Kevés göcs	Göcsök kezelése	-
4.	Juglans regia	8	6	6	3	Göcsök, kishúzású törzs	Göcsök kezelése	-
5.	Juglans regia	5	5	4	4	Kevés göcs, kishúzású törzs	Göcsök kezelése	-
6.	Juglans regia	9	7	7	4	Kevés göcs, kishúzású törzs	Göcsök kezelése	-
7.	Euonymus europaeus	3	2,5	2	3	Ferde törzs, deformált gyökérnyak	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
8.	Juglans regia	10	6	6	3	Ferde törzs, göcsök, villás	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
9.	Prunus cerasifera	11	6,5	5	4	Ferde törzs, göcsök	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
10.	Crataegus monogyna	6	3	2,5	4	Ferde törzs	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
11.	Juglans regia	3	3,5	2	4	Ferde törzs	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
12.	Juglans regia	4	4	3	3	Erősen ferde törzs	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
13.	Juglans regia	1	2,5	1,5	2	Ferde törzs, villás, sérült gyökérnyak	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
14.	Crataegus monogyna	6	5	5	3	Hármas ikertörzs	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
15.	Rhamnus cathartica	5	3,5	3,5	3	Ferde törzs, villás	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
16.	Crataegus monogyna	5	5	4	3	Erősen ferde törzs, göcsök	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
17.	Juglans regia	6	6	6	4	Ferde törzs, 1-2 göcs	Kivágandó	Fiatal, de már most gyenge növekedést mutat
18.	Euonymus europaeus	7	3,5	3	3	Ferde törzs, tősarjak	Kivágandó	Fiatal, de már most gyenge növekedést mutat
19.	Crataegus monogyna	4	4	4	4	Ferde törzs	Kivágandó	Fiatal, de már most gyenge növekedést mutat
20.	Acer saccharinum	4	4	3	2	Sok tősarj, iszalag, tősérült	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
21.	Euonymus europaeus	6	4	4	3	Sok tősarj és göcs, ferde törzs, iszalagos	Göcsök kezelése, iszalag és tősarjak eltávolítása	-
22.	Sambucus nigra	8	3,5	4	3	Ikertörzs, zezugos ágak és törzs	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
23.	Acer saccharinum	5	5	4	3	Ferde törzs, sok tősarj	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
24.	Sambucus nigra	5	4	3	2	Tősérült	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot

25.	Crataegus monogyna	19	5	5	4	Ferde, villás törzs	Kivágandó	Elektromos légvezeték védőtávolságában helyezkedik el
26.	Acer saccharinum	2	4	2	1	Erősen ferde törzs, tórsarjak, tósérült	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
27.	Crataegus monogyna	4	3,5	3	3	Ferde törzs, tórsarjak	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
28.	Crataegus monogyna	3	2,5	2	2	Enyhén ferde törzs, tórsarjak, kezdődő odvasodás	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
29.	Pyrus communis	3	3	2	4	Enyhén ferde törzs, tórsarjak	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
30.	Crataegus monogyna	5	5	5	3	Erősen ferde törzsek, ikertörzs	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
31.	Juglans regia	8	4	5	4	Enyhén ferde törzs, kevés göcs, kéregsérült	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
32.	Prunus cerasifera	8	4	3	4	Villás törzs, tórsarj	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
33.	Pyrus communis	6	6	5	3	Ikertörzs és villás, kezdődő odvasodás	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
34.	Cornus sanguinea	5	4	5	4	Ikertörzs, sok tórsarj	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
35.	Cornus sanguinea	5	3,5	5	3	Ikertörzs, sok tórsarj, tósérült	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
36.	Prunus cerasifera	4	5	5	1	Ikertörzs, kéregelválás, kéreghámlás	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
37.	Juglans regia	3	4	3	3	Ikertörzs göcsök	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
38.	Juglans regia	3	3	2	3	Göcsök	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
39.	Acer saccharinum	4	4	4	3	Ferde törzs, sok göcs	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza
40.	Tilia platyphyllos	11	6	5	4	Tórsarjak, zárt göcsök	Tórsarjak eltávolítása	-
41.	Tilia platyphyllos	7	5	4	4	Tórsarjak, zárt göcsök	Tórsarjak eltávolítása	-
42.	Tilia platyphyllos	6	4	3	3	Ferde, sérült törzs	Sérülések kezelése	-
43.	Tilia platyphyllos	8	5	4	3	Sérült törzs és ágak	Sérülések kezelése	-
44.	Populus nigra	15	13	8	2	Tuskósarjak (7 törzs)	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
45.	Populus nigra	17	9	8	2	Tuskósarjak (10 törzs)	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
46.	Populus nigra	10	11	8	2	Tuskósarjak (10 törzs)	Kivágandó	Gyenge egészségi állapot
47.	Juglans regia	6	6	4	4	Ikertörzs, tövétől ágak	-	-
48.	Populus nigra	21	11	6	4	Tuskósarjak	Tórsarjak eltávolítása	-
49.	Prunus cerasifera	10	7	7	3	Ikertörzs, sok göcs, tórsarjak	Tórsarjak eltávolítása	-
50.	Pyrus pyraeaster	11	5	8	3	Ferde, odvasodó törzs	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza

51.	Robinia pseudoacacia	18	12	10	3	Odvasodik	Odvak kezelése	-
52.	Sambucus nigra	12	6	7	3	lkertörzs, közükben korhadó odú, koronában fészek	Odvak kezelése	-
53.	Acer campestre	1	7	6	3	Ferde törzs, korhadó ággöcs, fagyléc	Göcsök és fagyléc kezelése	-
54.	Acer campestre	13	8	6	4	Ferde törzs, asszimmetrikus korona	Koronaalakító metszés	-
55.	Acer campestre	13	8	6	3	Vadhajtások, fagyléc	Sarjak eltávolítása, fagyléc kezelése	-
56.	Fraxinus excelsior	13	8	5	3	Benőtt fagyléc	Fagyléc kezelése	-
57.	Fraxinus excelsior	9	8	5	4	Koronában fészek	-	-
58.	Fraxinus excelsior	10	8	5	2	Fagyléc	Fagyléc kezelése	-
59.	Fraxinus excelsior	8	8	5	4	Amorf koronaalap, kevés göcs	Koronaalakító metszés, göcsök kezelése	-
60.	Populus nigra	17	9	8	3	Tuskósarjak	Kivágandó	Koncepció megvalósítását akadályozza

Árazatlan tervezői anyagkiírás

Burkolatok

Seprűzött beton burkolat

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség (m ³)
Alaptest kiásása	0,34	269,03	91,47
16/32-es andezit zúzottkő teherhordó réteg	0,1	269,03	26,90
0/22-es andezit zúzottkő teherhordó réteg	0,1	269,03	26,90
C16/20-as seprűzött beton	0,15	269,03	40,35

Stabilizer burkolat

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség (m ³)
Alaptest kiásása	0,19	692,87	131,65
0/22-es andezit zúzottkő, tömörített fagyálló alépitmény	0,15	692,87	103,93
Tömörített Mixton stabilizer burkolat	0,5	692,87	346,44

Dolomit zúzottkő burkolat

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség (m ³)
Alaptest kiásása	0,14	259,11	36,28
0/22-es andezit zúzottkő, tömörített fagyálló alépitmény	0,1	259,11	25,91
1 réteg 100g/m ² geotextília	-	259,11	259,11
4/8-as dolomit zúzottkő	0,05	259,11	12,96

Gyeprácsos burkolat

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség (m ³)
Alaptest kiásása	0,34	272,59	92,68
16/32-es andezit zúzottkő teherhordó réteg	0,15	272,59	40,89
0/22-es andezit zúzottkő teherhordó réteg	0,15	272,59	40,89
Geopave PROFÍ, 50 mm, 50X50X7,5 cm, fekete gyeprács	-	272,59	272,59
11/22-es dolomit zúzottkő	0,05	272,59	13,63

Ragasztott gyöngykavics

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség (m ³)
Alaptest kiásása	0,14	32,35	4,53
0/22-es andezit zúzottkő, tömörített fagyálló alépitmény	0,1	32,35	3,24
1 réteg 100g/m ² geotextília	-	32,35	32,35
Mixton ragasztott gyöngykavics (színezetlen)	0,05	32,35	1,62

Szegélyek

Corten acél szegély (Stabilizer burkolathoz)

Anyag	Mélység (m)	Szélesség (m)	Hossz (m)	Szükséges mennyiség
Alaptest kiásása	0,29	0,105	426,43	12,98 m ³
0/22-es andezit zúzottkő, tömörített fagyálló alépitmény	0,1	0,105	426,43	4,48 m ³
C8/10 beton sávalap	0,1	0,105	426,43	5,54 m ³
10 cm széles Corten acél szegély	-	-	426,43	427 fm

Corten acél szegély (Gyeprács burkolathoz)

Anyag	Mélység (m)	Szélesség (m)	Hossz (m)	Szükséges mennyiség
Alaptest kiásása	0,29	0,105	41,89	1,28 m ³
16/32-es andezit zúzottkő fagyvédő réteg	0,1	0,105	41,89	0,44 m ³
C8/10 beton sávalap	0,1	0,105	41,89	0,54 m ³
10 cm széles Corten acél szegély	-	-	41,89	42 fm

Beton kerti szegély

Anyag	Mélység (m)	Szélesség (m)	Hossz (m)	Szükséges mennyiség
Alaptest kiásása	0,44	0,375	281,28	46,41 m ³
0/22-es andezit zúzottkő, tömörített fagyálló alépitmény	0,15	0,375	281,28	15,82 m ³
C8/10 beton sávalap	0,1	0,25	281,28	9,84 m ³
100X20X5 cm Semmelrock beton kerti szegély, szürke	-	-	281,28	144 db

Kiemelt K szegély

Anyag	Mélység (m)	Szélesség (m)	Hossz (m)	Szükséges mennyiség
Alaptest kiásása	0,34	0,25	12	1,02 m ³
16/32-es andezit zúzottkő fagyvédő réteg	0,15	0,25	12	0,45 m ³
C8/10 beton sávalap	0,1	0,25	12	0,33 m ³
25X25X15 cm-es beton kiemelt szegély	-	-	12	48 db

Corten acél vályús andezit zúzottkő sáv

Anyag	Mélység (m)	Szélesség (m)	Hossz (m)	Szükséges mennyiség
Alaptest kiásása	0,455	0,41	41,68	7,78 m ³
15 cm 0/22-es andezit zúzottkő fagyálló aléptítmény tömörítve	0,15	0,41	41,68	2,56 m ³
C8/10 beton sávalap	0,1	0,41	41,68	2,45 m ³
21X20,5 cm Corten acél U idom (egyedileg gyártva)	-	-	41,68	42 fm
4/8 andezit zúzottkő	0,205	0,21	41,68	1,46 m ³

Növénytelepítési munkák

Gyepesítés

Anyag	Mélység (m)	g/m ²	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség
Homokterítés	0,05	-	1497,06	74,85 m ³
DLF, szárazságtűrő költséghatékony fűmagkeverék (20 kg/zsák)	-	35	1490,27	52,40 kg

Mulcsterítés évelők és alacsony cserjék alá

Anyag	Mélység (m)	Terület (m ²)	Szükséges mennyiség
Fenyőkéreg mulcs	0,05	194,34	9,72 m ³

Cserjetelepítés (eredeti állomány visszatelepítése)

Munka	Szükséges mennyiség
Fatelepítés 1X1X1 m-es ültetőgödörbe	66 db
Cserjetelepítés	830,49 m ²
Évelőtelepítés átlagosan 9 db/m ² sűrűséggel	597,1 m ²

Bútorok

VPI termékek

Termék	Szükséges mennyiség
CROMA CRO-A2 pad	45 db
CROMA CRO-C1 padközép	7 db
TRINK TRK-L ivókút	2 db
ASTRO AST-120 hulladékgyűjtő	9 db
VELO VEL-1-2 kerékpártároló	9 db

VPI egyedi gyártmány

Termék	Szükséges mennyiség
Látszóbeton savazott tábla	3 db
Látszóbeton határkő	123 db
Látszóbeton bunkerjelölő (ma is látható)	12 db
Látszóbeton bunkerjelölő (ma már nem látható)	12 db
Elemek alapozásához szükséges C8/10 beton	2,82 m ³
Elemek alapozásához szükséges C16/20 beton	1,22 m ³
Elemek alapozásához szükséges homokos kavics	2,75 m ³
Alaptest kiásása	9,13 m ³

Növényjegyzék

Növényjegyzék

Fák

Sorszám	Latin név	Ültetési méret	Ültetési sűrűség (db/m ²)	Szükséges mennyiség (db)	Beszerezhetőség
1.	Acer campestre	3xi SF 16/18	-	9	Tahi faiskola
2.	Acer tataricum	K 10-35 L 6/8	-	24	Megyeri Szabolcs kertészete
3.	Alnus x spaethii	K 15 L 200/250	-	15	Megyeri Szabolcs kertészete
4.	Fraxinus ornus	3xi SF 16/18	-	5	Tahi faiskola
5.	Populus alba	K 2 L 80/100	-	5	Megyeri Szabolcs kertészete
6.	Tilia platyphyllos	3xi SF 16/18	-	8	Tahi faiskola

Cserjék

Sorszám	Latin név	Ültetési méret	Ültetési sűrűség (db/m ²)	Szükséges mennyiség (db)	Beszerezhetőség
7.	Cotoneaster dammeri 'Skogholm'	C2 40/60	4	2090	Tahi faiskola
8.	Euonymus fortunei 'Minimus'	K2	7	1231	Plantentum Esveld
9.	Lonicera pileata 'Moss Green'	C2 40/60	8	1068	Tahi faiskola
10.	Potentilla tridentata 'Nuuk'	K2 20/40	4	1345	Megyeri Szabolcs kertészete

Évelők

Sorszám	Latin név	Ültetési méret	Ültetési sűrűség (db/m ²)	Szükséges mennyiség (db)	Beszerezhetőség
11.	Aegopodium podagraria 'Variegatum'	9*9	9	141	Mocsáry évelőkertészeti
12.	Brunnera macrophylla 'Silver Heart'	K2	7	110	GardenStar
13.	Carex morrowii 'Ice Dance'	9*9	7	82	Mocsáry évelőkertészeti
14.	Helleborus niger	9*9	9	124	Mocsáry évelőkertészeti
15.	Luzula pilosa	9*9	12	156	Mocsáry évelőkertészeti
16.	Ophiopogon japonicus 'Minor'	9*9	25	361	Mocsáry évelőkertészeti
17.	Symphytum grandiflorum 'Wisley Blue'	9*9	7	117	Mocsáry évelőkertészeti

18.	Teucrium chamaedrys	9*9	12	3234	Mocsáry évelőkertészet
19.	Vinca minor	9*9	9	152	Mocsáry évelőkertészet
20.	Waldsteinia ternata	9*9	12	2520	Mocsáry évelőkertészet